

Дидактичні ігри з основних галузей права

Дидактичні ігри з найважливіших положень основних галузей сучасного права України розроблені на основі тестової технології до всіх тем програми курсу «Основи правознавства». Кожна дидактична гра складається зі 100 пунктів: 25 запитань і 75 відповідей. Запитання має три варіанти відповіді. Залежно від обраного варіанта відповіді, гравець переходить до зазначеного пункту. .

Якщо відповідь правильна, у цьому пункті міститься інформація, яка це підтверджує, і дається вказівка про подальші дії. У разі помилкової відповіді в обраному варіанті міститься коментар стосовно допущеної помилки, додаткова інформація до запитання, а також вказівка повернутися до попереднього пункту для обрання правильної відповіді.

Дидактичні ігри доцільно використовувати на уроках-практикумах, уроках узагальнення та систематизації знань, а також у різноманітних позакласних заходах спрямованих на підвищення рівня правової культури старшокласників.

Тема 1. Держава. Право. Суспільство

Тема 2. Історичний розвиток держави і права

1. Сукупність і єдність установ, організацій, за допомогою яких здійснюється політична влада, називають:
  - партійна еліта держави - п. 55;
  - політична система суспільства - п. 73;
  - громадянське суспільство - п. 98.
2. Ви знайшли помилку! В обраному варіанті йдеться про норми моралі, хоч і зазначається, що «право формується суспільством...» Переходьте до п. 10.
3. Сучасні погляди на походження держави і права в основному базуються на так званій:
  - теологічній теорії - п. 25;
  - соціально-економічній теорії – п.52;
  - психологічній теорії - п. 84.
4. Традиційно вирізняють такі види правопорушень:
  - дисциплінарні, майнові (цивільні), військові, кримінальні - п. 27;
  - дисциплінарні, майнові, адміністративні, кримінальні - п. 48;
  - трудові, майнові (цивільні), адміністративні, кримінальні – п.-83.

5. Закон України «Про освіту» є:
- нормативним актом, бо має певну, чітко визначену форму - п. 26;
  - індивідуальним актом, бо цей закон адресується чітко визначеним суб'єктам- п. 59;
  - інтерпретаційним актом - п. 97.
6. Це помилка. Алібі (з латини — «в іншому місці») — це перебування особи в момент, коли було скоєно злочин, в іншому місці як доказ того, що до скоєного злочину вона не має ніякого відношення. Поверніться до п. 31 і подумайте.
7. Яка з відповідей містить правильний перелік суб'єктів правовідносин:
- фізичні та юридичні особи - п. 30;
  - фізичні та юридичні особи, держава - п. 51;
  - фізичні та юридичні особи, держава, різні спільноти (нація, народ, населення певного регіону, трудовий колектив та ін.) - п. 79?
8. Цей український учений є автором так званої «схеми руської історії», до появи якої (1904 р.) за українським народом фактично не визнавалося право навіть на власну історію, яка поглиналася історією сусідніх держав. До сказаного додамо, що саме йому належить крилатий вислів, який не можна забувати: «Історія судить предків судом потемків, а потомків судом предків». Про якого вченого йде мова?
- М. Ф. Владимирський-Буданов - п. 32;
  - П. П. Чубинський - п. 61;
  - М. С. Грушевський - п. 95.
9. Це помилка! Звичаї — це норми, які склалися історично, закріпились у суспільній практиці в результаті багаторазового застосування. Поверніться до п. 82.
10. Способи закріплення та зовнішнього прояву правових норм, що обумовлюють їх загальнообов'язковість та формальну визначеність, — це:
- релігійно-правові норми - п. 33;

- форми права - п. 50;
- корпоративні норми - п. 74.

11. Так, саме у цей день було урочисто проголошено про злуку ЗУНР та УНР і на честь цієї події 22 січня у незалежній Україні тепер відзначається як День Соборності України. Переходьте до п. 19.

12. Ви, звичайно, знаєте й іноді вживаєте вислів «республіканська форма правління». Форма правління — цей елемент форми держави характеризує структуру вищих органів влади, порядок їх утворення, розподіл повноважень між цими органами, принципи взаємодії владних структур у процесі здійснення їх повноважень. Саме за формою правління, а не за формою державного устрою держави поділяють на монархії та республіки. Поверніться до п. 56.

13. А як же може існувати правова держава, якщо відсутній поділ державної влади? Як запобігти узурпації чи надмірній концентрації влади в одних руках? Чи ви є прихильником абсолютизму? Поверніться до п. 44.

14. Ви ніколи не замислювалися над тим, чому взимку тепло в усій кімнаті, а не тільки біля батареї опалення? Саме завдяки конвекції - переносу тепла потоками повітря. Ви ж розумієте, що це не має нічого спільного з перспективою розвитку цивілізації? Поверніться до п. 34.

15. Залежно від юридичної сили підзаконні акти класифікують на:

- конституційні закони та звичайні закони - п. 41;
- загальні, відомчі, місцеві та локальні акти - п. 62;
- Постанови Верховної Ради України, Укази Президента України та акти Кабінету Міністрів України - п. 88.

16. Заподіяння шкоди без вини, що не є правопорушенням, у праві називають:

- казусом - п. 39;
- необхідною обороною - п. 57;
- діями у стані крайньої необхідності - п. 89.

17. Правознавець історик і соціолог М. М. Ковалевський (1851-1916)

є одним із основоположників такої теорії походження держави і права:

- патріархальної - п. 40;
- договірної - п. 67;
- соціально-економічної - п. 90.

18. Який з наведених юридичних фактів належить до категорії «юридичні події»:

- продаж будинку - п. 35;
- складання заповіту - п. 53;
- стихійне лихо - п. 87?

19. Судочинство Запорозької Січі ґрунтувалося майже виключно на:

- загальноімперському законодавстві - п. 37;
- звичаєвому праві - п. 65;
- у Запорозькій Січі взагалі не було ніякого судочинства - п. 81

20. Одним із творців вітчизняної концепції правової держави був

український вчений:

- В. Е. Грабар - п. 46;
- Г. К. Матвєєв - п. 63;
- Б. О. Кістяківський - п. 92.

21. До основних галузей сучасного права України належать:

- авторське право - п. 45;
- фінансове право - п. 66;
- звичаєве право - п. 80.

22. Політична влада, яка реалізується через державні органи з допомогою юридичних норм, називається:

- верховенство права - п. 38;
- демократія - п. 64;
- державна влада - п. 91.

23. Оце так вибір! «Березневі статті» юридично закріпили рішення

Переяславської Ради й визначили відносно автономне політичне та правове становище України у складі Російської держави. Цей документ з 11 пунктів, який іноді називають «Статті Богдана Хмельницького» або «Статті Війська Запорозького», датується березнем 1654р., а результат кодифікації українського права з'явився майже у середині XVIII ст. Поверніться до п. 54.

24. Знайдіть помилкову відповідь у зазначеному нижче тексті.

Право від інших засобів впливу на суспільство

відрізняють такі ознаки:

- право формується суспільством, і його норми виконуються лише тими людьми, для яких вони є авторитетними - п. 2;
- право є системою норм – п. 47;
- право має загальний характер - п. 85. ,

25. Це помилка! Ви, мабуть, не знаєте, що теологія — складне грецьке слово, яке буквально означає; «бог» плюс «слово». Теологічна теорія пояснює походження держави і права Божою волею, а сучасні погляди базуються на іншій теорії. Поверніться до п. 3.

26. Це, дійсно, нормативно-правовий акт, який окрім того, що має певну, чітко визначену форму, характеризується й іншими важливими ознаками, зокрема, цей закон поширюється на всю сферу однотипних відносин, цей закон застосовується щодо невизначеної кількості випадків та ін. Переходьте до п. 15.

27. Ви зробили невдалий вибір! Поверніться до п. 4 і поміркуйте.

28. Ви помиляєтесь! Конституція УНР 1918 р. посідає гідне місце у скарбниці національної юридичної культури. Поверніться до п. 49.

29. Кожній державі притаманні певні ознаки. Яке з наведених понять не належить до таких ознак:

- політичний публічний характер влади - п. 43;
- багатопартійна система - п. 77;
- система податків - п. 94?

30. Це помилка. Адже держава також є суб'єктом правовідносин. Вона виступає як суверенний політичний владний суб'єкт, визначає юридичний статус усіх учасників правовідносин, у тому числі і з власною участю. Поверніться до п. 7.

31. Особа, попри всі підозри, які виникають щодо неї, вважається

невинуватою у скоєнні злочину, поки відповідні державні органи не доведуть її вину перед судом, а суд, визнавши вину доведеною, не винесе цій особі обвинувачувального вироку. Цей принцип називається:

- Алібі - п. 6;
- презумпція невинуватості - п. 58;
- право на особисту недоторканність - п. 76.

32. Це помилка, Михайло Флегонтович Владимирський-Буданов

(1836-1916) — автор класичних праць з історії українського, російського, литовського і польського права, але наведений афоризм належить йому. Поверніться до п. 8.

33. Релігійно-правові норми — це санкціоновані державою церковні канони та інші релігійні норми, яким надається загальнообов'язковий характер і які є однією з основних форм (джерел) права. Поверніться до п. 10. :
34. Однією з концепцій, що виникла як результат пошуку відповіді на питання про історичну перспективу розвитку цивілізації, є:
- теорія конвекції - п. 14;
  - теорія конвергенції - п. 60; -
  - теорія композиції - п. 75.
35. Ні, продаж будинку є юридичною дією, а не подією, і це зовсім різні речі. Поверніться до п. 18.
36. Це вже є схожим на принцип лотереї: а раптом відгадаю. Треба ж спиратися на знання й логіку. Деспотія - це абсолютна монархія рабовласницької епохи, якій притаманні безмежне свавілля влади й повне безправ'я підданих. А монархія аж ніяк не є однією з форм державного устрою. Поверніться до п. 56.
37. Це помилка, бо загальноімперським законодавством козаки не керувалися. Поверніться до п. 19.
38. Ні. Принцип верховенства права повинен забезпечуватися всією системою державної влади, але ж це не політична влада! Поверніться до п. 22 й оберіть іншу відповідь.
39. Правильно! Це казус — випадок, випадкова дія, що має зовнішні ознаки правопорушення, у якій разом з тим відсутній елемент вини.
40. Переходьте до п. 31.
41. Це помилка, бо цей вчений ніколи не схилився до думки, що держава є результатом історичного розвитку сім'ї. Поверніться до п. 17.
42. Це груба помилка! Підзаконні акти не можуть класифікуватися на конституційні та звичайні закони, оскільки підзаконні акти приймаються на основі, на виконання та відповідно до законів. Поверніться до п. 15.
43. Злуку Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) з

Українською Народною Республікою (УНР) було урочисто проголошено:

- 22 січня 1919 р. - п. 11;
  - 9 листопада 1918 р. - п. 69;
  - 22 січня 1917 р. - п. 86.
43. Ви помиляєтесь. Кожній державі притаманна така ознака як політичний публічний характер влади, що втілюється в державно правових інститутах, які відокремлені від населення і служать насамперед панівним верствам (це надає владі політичного характеру), але водночас виступають офіційно від імені всього суспільства (це надає владі публічного характеру). Поверніться до п. 29.
44. Знайдіть варіант відповіді, яка містить неправильне тлумачення одного з принципів правової держави:
- панування права в управлінні державними справами – п. 71;
  - пріоритет державних інтересів - п. 96;
  - наявність поділу державної влади - п. 13.
45. Це помилка! Авторське право - це сукупність цивільно-правових норм, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням та охороною творів літератури, науки та мистецтва. Відповідно, авторське право є складовою частиною однієї з основних галузей сучасного права нашої держави - цивільного права. Поверніться до п. 21 і зробіть інший вибір.
46. Ви помилились. Володимир Еммануїлович Грабар (1865—1956) — академік Української Академії наук (з 1926 року), автор класичних праць з історії та історіографії міжнародного права. Поверніться до п. 20.
47. Ви вважаєте, що твердження: «право є системою норм» — це помилка? Це не помилка, адже приписи, що складають право, є не простою сукупністю, а системним утворенням. А ось ваш вибір цього варіанта є невдалим ходом, бо знайти було треба помилку. Поверніться до п. 24.
48. Це, як кажуть, влучний постріл, так тримати! Переходьте до п. 16.
49. Знайдіть документ, який помилково включено до найважливіших правових пам'яток України ХХ ст.:
- Конституція Української Народної Республіки п. 28;
  - Конституція Радянської України 1919 року - п. 72;

- Конституція Пилипа Орлика - п. 100.

50. Це вдалий вибір! Сподіваємося що ви пам'ятаєте й те, що розрізняють такі основні форми (джерела) права: правовий звичай, релігійно-правові норми, правовий прецедент, нормативно-правовий акт, нормативний договір, міжнародно-правовий акт. До сказаного додамо, що основним джерелом права України є нормативно-правовий акт. Переходьте до п. 21,

51. Для вас питання (але це не наступне завдання, а своєрідна інформація для роздумів); а ваш клас хіба не може бути суб'єктам правовідносин? Поміркуйте над цим і поверніться до п. 7.

52. Правильно! Виникнення держави та права є наслідком внутрішнього розвитку суспільства, його економіки, що призвів до виникнення соціальних груп і різноманітних інтересів, необхідності впорядкування суспільних відносин і функціонування суспільства як цілісної системи. Переходьте до п. 17.

53. Ви, напевно, забули, що серед юридичних фактів розрізняють «дії» та «події». Дії відрізняються тим, що їх настання залежить від волі суб'єктів. А хіба складання заповіту не залежить від волі людини? Поверніться до п. 18 і зробіть інший вибір.

54. Після об'єднання Лівобережної України (Гетьманщини) з Московським царством виникла потреба в кодифікації українського права, що вбирало в себе норми Литовського статуту, магдебурзького права, актів гетьманської влади, звичаєвого права тощо й тому мало багато внутрішніх суперечностей прогалин у регулюванні деяких питань. Результатом першої та найбільш відомої спроби кодифікації став збірник:

- «Березневі статті» - п. 23;
- «Права, за якими судиться малоросійський Народ – п. 78;
- «Руська правда» - п. 93.

55. Оце так початок! Як кажуть: «Перші коти за плоти». Еліта — це ж зовсім інше! Поверніться до п. 1.

56. Пригадайте, як прийнято класифікувати держави за їх формою, й оберіть поняття, яке характеризує форму державного устрою:

- Республіка - п. 12;
- деспотія - п. 36;

57. імперія - п. 70. Ні. Необхідна оборона — це дії, що мають ознаки правопорушення, але вчинені з метою захисту від

протиправного посягання шляхом завдання шкоди нападнику. У таких ситуаціях закон прямо визнає заподіяння шкоди правомірною дією, за яку особа не несе відповідальності. Поверніться до п. 16.

58.Правильно! Цей фундаментальний принцип кримінальної відповідальності, який діє у всіх цивілізованих країнах, називається презумпцією невинуватості. Нагадаємо, що обов'язок знайти істину лежить на державних органах і особа при цьому не зобов'язана доводити свою невинуватість. Переходьте до п. 44.

59.Ні, це не індивідуальний акт. Одна з особливостей індивідуальних актів полягає в тому, що вони мають однократне значення, тобто застосовуються лише один раз. Наприклад, Указ Президента України про нагородження орденом якоїсь особи. До того ж, Закон України «Про освіту» не адресується чітко визначеним суб'єктам, а стосується всіх суб'єктів правовідносин. Поверніться до п. 5

60.Ви зробили вдалий вибір! Конвергенція (з латини це слово перекладається як «зближення») — теорія, прихильники якої стверджують, що за сучасних умов відбувається зближення капіталістично та соціалістично орієнтованих систем шляхом подолання відмінностей між ними через запозичення позитивних рис кожної з систем і ліквідації негативних рис. Переходьте до п. 8.

61.Павло Платонович Чубинський (1836—1884) не міг бути автором так званої «схеми руської історії», яка з'явилася у 1904 р., бо, як ви побачили в цьому коментарі, він помер задовго до її появи. Переважній більшості українців П. П. Чубинський відомий як автор слів гімну «Ще не вмерла Україна», але це лише одна грань його діяльності. Етнограф, адвокат, автор класичних досліджень звичаєвого права України — це теж Павло Чубинський. Поверніться до п. 8.

62.Вдалий хід! Переходьте до п. 4.

63.Ви зробили невдалий вибір! Геннадій Костянтинівич Матвеев (1908-1996) — професор Київського університету, фахівець у галузі цивільного права з питань цивільно-правової відповідальності, інших проблем цивільного й сімейного права. Поверніться до п. 20.

64.Вам не соромно? Ще в 6 класі на прикладі Стародавньої Греції необхідно було запам'ятати на все життя, що

демократія — це влада демосу (народу), тобто народовладдя! Поверніться до п. 22.

65. Правильно, саме звичаєве право було в основі судочинства Запорозької Січі. Звичаєве право вважалося «справжнім народним правом». Переходьте до п. 54, вам залишилося зробити декілька кроків.

66. Це так. Фінансове право, яке регулює відносини, що виникають у процесі надходження та розподілу коштів державного бюджету, належить до основних галузей сучасного права України. Переходьте до п. 7.

67. Ви обрали неправильний варіант відповіді. Якби ж питання

стосувалося, наприклад, О. М. Радищева, ніхто б не давав вам поради повернутися до п. 17, а так будь ласка, зробіть цей крок у зворотному напрямку.

68. Традиції—це норми поведінки людей, певних соціальних груп, які склались у суспільстві й передаються від покоління до покоління.

Поверніться до п. 82.

69. Це помилка! 9 листопада 1918 р. утворилася ЗУНР на чолі з Українською народною радою та її виконавчим органом — Державним секретаріатом. Поверніться до п. 42.

70. Ви обрали правильну відповідь! Імперія — форма державного устрою, яка нині вже відійшла в історію, характеризується тим, що включає суверенну державу-метрополію та підвладні їй не суверенні держави-колонії. Переходьте до п. 82.

71. Ви помиляєтесь, бо панування права в управлінні державними справами є дуже важливим принципом правової держави. Це означає, що влада здійснюється не шляхом суто наказних методів чи інших командно-адміністративних засобів, а шляхом права, у визначених правом формах в методах. Поверніться до п. 44.

72. Ви вважаєте, що правові пам'ятки Радянської України з висоти сучасного мислення ніяк не можуть бути серед найважливіших пам'яток минулого століття? Це помилка. Поверніться до п. 49.

73. Вітаємо вас із першою правильною відповіддю! Так тримати! Дійсно, йдеться про політичну систему суспільства, основними елементами якої зазвичай вважають державу, політичні партії,

громадські

організації, трудові колективи. Переходьте до п. 22.

73. Ви, мабуть, ніколи не чули про таке поняття, як корпоративна вечірка?

Справа в тому, що корпоративні норми — це норми, які встановлюються та охороняються певними об'єднаннями громадян. Деяким із них, наприклад, нормам професійних спілок держава може надавати

юридичну обов'язковість. Поверніться до п. 10.

75. Ви обрали дуже красивий термін! Але він означає зовсім інше — музичну творчість, побудову творів літератури чи образотворчого мистецтва і т. ін. Поверніться до п. 34.

76. Ви все переплутали! Кожна людина має право на свободу та особистунедоторканність, і це закріплено у ст. 29 Конституції України. Його юридичний зміст зводиться до наступних принципових положень: недопустимість протиправного обмеження свободи громадян з боку держави та її органів; законодавче обмеження держави та її органів у можливостях незаконного позбавлення волі людини та ін. Поверніться до п. 31 й уважно прочитайте завдання.

78. Ви обрали правильну відповідь! Багатопартійна система аж ніяк не є ознакою держави. Наприклад, у недалекому минулому в неіснуючій нині супердержаві — СРСР — була тільки одна партія, але ніхто не ставить під сумнів, що це була держава. Переходьте до п. 56.

Правильно! Результатом 15-річної роботи спеціальної кодифікаційної комісії став складений нею у 1743 р. збірник саме з такою назвою — «Права, за якими судиться малоросійський народ». Додамо, що цей проект, який складався з передмови та 30 розділів, поділених на 531 артикул і 1716 пунктів, містив норми адміністративного, цивільного, кримінального і процесуального права. У 1756 р. Сенат повернув його на доопрацювання, серед української верхівки виникли суперечки, і кодекс так і не набув чинності. Україна могла назавжди втратити цю важливу правову пам'ятку, якби в 1879 р. її не відшукав відомий правознавець Олександр Федорович Кістяківський (1833—1885). Переходьте до п. 49.

79. Вітаємо! Це єдина правильна відповідь. Переходьте до п. 18.

80. Неприпустима помилка! Адже звичаєве право тобто сукупність правових звичаїв, було характерним,

наприклад, для Скіфської держави, й воно не належить до основних галузей сучасного права України. Поверніться до п. 21.

81. Це неприпустима помилка! Треба ж знати історію Запорозької Січі, а не займатися відгадуванням. Поверніться до п. 19.

82. Правила поведінки, які склалися в суспільстві відповідно до уявлень людей про добро, зло, обов'язок, справедливість тощо й забезпечуються через внутрішнє переконання та засоби громадського впливу, це:

- звичаї - п. 9;
- традиції - п. 68;
- норми моралі - п. 99.

83. Це помилка, бо в законодавстві, наприклад, немає такого поняття як трудові правопорушення. Поверніться до п. 4.

84. Ви, напевно, любите психологію. Але психологічна теорія, на жаль, пояснює виникнення держави і права особливими властивостями людської психіки - потребою підкорятися волі сильнішого, усвідомленням залежності членів роду від жерців і вождів. Ви ж не поділяєте цих поглядів? Поверніться до п. 3.

85. Право має загальний характер - регламентує невизначену кількість відносин. Вам необхідно повернутись до п. 24.

86. У січні 1917 р. взагалі ще не існувало Української Народної Республіки! Справа в тому, що її створення було проголошено ШУніверсалом Центральної Ради після жовтневих подій у Петрограді. Поверніться до п. 42.

87. Правильно! Юридичні події - це обставини, які виникають незалежно від волі суб'єктів правовідносин. До них, наприклад, належать народження, смерть, стихійні лиха та ін. Переходьте до п. 5.

88. Ці акти приймаються органами загальної компетенції й поширюються на всю територію та населення держави і тому їх називають загальними. Вони мають найвищу юридичну силу серед усіх підзаконних актів, але, окрім них, є інші. А завдання вимагає класифікувати підзаконні акти залежно від юридичної сили. Поверніться до п. 15.

89. Дії у стані крайньої необхідності - це дії, вчинені особою для відвернення серйозної небезпеки за умов, що цій небезпеці не можна було запобігти іншими засобами і якщо заподіяна шкода є меншою ніж та,якої вдалось уникнути. Поверніться до п. 16.
- 90.Правильно! Максим Максимович Ковалевський, член Російської Академії наук (з 1914 р.) і ряду європейських академій та наукових товариств дійсно є одним з основоположників соціально -економічної теорії походження держави і права. Переходьте до п. 34.
- 91.Саме так! Це державна влада - одна з визначальних ознак держави, яка характеризується суверенністю, універсальністю та загальністю примусового впливу на поведінку громадян. Переходьте до п. 29.
- 92.Якщо ви обрали цю відповідь свідомо, а не, з третьої спроби — вітаємо!Дійсно, Богдан Олександрович Кістяківський (1868-1920) — академік -Української Академії наук (з 1919 р.), фахівець з теорії та методології права, один із творців вітчизняної концепції правової держави. Переходьте до п. 3 і продовжуйте демонструвати ґрунтовні знання.
- 93.Ви або дуже перевчили не тільки правознавство, ай історію також, або ж маєте величезні прогалини у знаннях. «Руська правда» — найбільш відома збірка давньоруського права, авторство якої приписується Ярославу Мудрому. «Руська правда» була чинною упродовж кількох століть і стала одним із основних джерел при створенні російських і литовських кодифікаційних актів XVI—XVIIст. Поверніться доп. 54.
- 94.Ви неухажно опрацювали питання «Поняття та ознаки держави». А на які ж кошти утримується державний апарат? А зарахунок чого відбувається фінансування таких галузей, як освіта, охорона здоров'я, культура тощо? Поверніться до п. 29.
- 95.Це вдалий крок, так тримати! Переходьте до п. 42.
- 96.Ви знайшли помилку, й це є свідченням ґрунтовних знань принципів правової держави. Звичайно, необхідно було сформулювати таким чином: пріоритет прав і свобод особи. Переходьте до п. 20.
- 97.Це Помилка! Інтерпретаційні акти є результатом тлумачення правових норм. Наприклад, рішення Конституційного Суду України стосовно тлумачення терміна «законодавство». Поверніться до п. 5.
- 98.Це схоже на лотерею, бо ви не вгадали! Громадянське суспільство має своїми соціальними суб'єктами вільних людей, а не установи чи організації. Поверніться до п.1.
- 99.Саме так! Йдеться про норми моралі. Переходьте до п. 24.
- 100.Справді, це правильна відповідь. Можна, навіть, здогадатися, що Конституція Пилипа Орлика має якесь відношення до П. Орлика, який став гетьманом після смерті Івана Мазепи. Це ж початок XVIIIст., а в питанні йдеться про XXст. Вітаємо вас із завершенням першої гри. Пам'ятайте, що правові знання, правова компетентність — запорука успішної самореалізації непростому сучасному світові. Окрім того, це надійний захист від виникнення зайвих життєвих проблем. Попереду у шкільному курсі правознавства багато цікавого з різних галузей права України. Упевнені, що ви ретельно попрацюєте над оволодінням їх основними положеннями і в

наступних іграх продемонструєте ще кращі результати.

Тема: Основи правового статусу людини й громадянина. Громадянські (особисті) та політичні права. Конституційні, соціальні, економічні та культурні права. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні .

1. Під поняттям «громадянин» ми розуміємо:
  - людину - учасника суспільних відносин і свідомої діяльності - п. 43;
  - мешканця держави, якому виповнилося 18 років - п. 77;
  - особу, яка має стійкий правовий зв'язок з конкретною державою – п. 94.
2. Ви помилились, бо є виключення й у згаданій ст.44 Основного Закону, зокрема, говориться: «Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом із урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей». Поверніться до п. 24.
3. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998р. визначає, що дитячі громадські організації - це об'єднання громадян віком:
  - від 14 до 28 років - п. 25;
  - від 10 до 18 років - п. 52;
  - від 6 до 18 років - п. 84.
4. Головним державно-правовим засобом соціального захисту населення України є:
  - система соціального страхування - п. 51;
  - система соціального забезпечення – п. 26;
  - пенсійне забезпечення - п. 88.
5. Ваш вибір свідчить про незнання питання «Право власності». Опрацюйте тему «Конституційні економічні права» і поверніться до п. 35.
6. Згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р., в редакції від 09.12.12р. право на пенсію за віком мають:
  - чоловіки та жінки після досягнення 60 років, - п. 30;
  - чоловіки, які мають стаж роботи не менше 25 років, жінки не менше 20 років - п. 58;
  - чоловіки -після досягнення 60років і при стажі роботи не менше 25 років, жінки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 20 років– п.87
7. Органом громадського самоврядування освітою є:
  - відділ освіти виконавчого комітету міської ради – п. 28;
  - Всеукраїнський з'їзд працівників освіти - п. 57;
  - сесія міської ради - п. 79.
7. Згідно зі ст. 6 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України?» від 21 січня 1994 року, громадянинові України може бути тимчасово відмовлено у видачі паспорта для виїзду закордон у випадках, якщо:
  - він обізнаний з відомостями, які компрометують політичних чи державних діячів

- України - п. 32;
- він у минулому був засуджений за скоєння злочину й відбув покарання в місцях позбавлення волі - п. 61;
  - він свідомо надав про себе неправдиві відомості - п. 95.
9. Така тривалість — 36 годин на тиждень — це скорочений робочий час, який встановлено для працівників віком від 16 до 18 років. Це треба знати!
Поверніться до п. 82.
10. Держава забезпечує право громадян України на працю, тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче мінімального розміру:
- встановленого профспілками - п. 33;
  - встановленого адміністрацією підприємства - п. 50;
  - встановленого державою – п. 74.
11. Це неприпустима помилка! Ми ж з вами живемо не в умовах абсолютизму, а в правовій державі. Поверніться до п. 42.
12. Це єдиний варіант, який повністю визначає належність до громадянства України. Переходьте до п. 29.
13. Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів. Її утворюються профспілки згідно з чинним законодавством без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів. Поверніться до п. 44.
14. Ви не уважні! В обраному варіанті зазначається, що державна система освіти має світський характер, а недільну школу при храмі аж ніяк не можна віднести до державної системи освіти. Вам необхідно вивчити норми Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р., інакше в житті ви можете «наламати дров». Поверніться до п. 34.
15. Це помилка. Поверніться до п. 83.
16. Найважливіший міжнародно-правовий акт у галузі охорони дитинства Конвенція про права дитини прийнятий:
- 27 вересня 1991 р. - п. 48;
  - 20 листопада 1989 р. - п. 76;
  - 10 грудня 1948 р. - п. 97.
17. Однією з гарантій політичної свободи є свобода зборів, мітингів і демонстрацій, де кожна особа має право висловити власні погляди і таким чином реалізувати свої політичні права. Це означає, що:
- кожна фізична або юридична особа має право в будь-який час та в будь-якому місці організувати, похід або демонстрацію, щоб висловити підтримку або заперечити певні події в державі, її органах та ін. - п. 40;
  - кожна фізична або юридична особа має право організувати похід або демонстрацію, але про це необхідно завчасно повідомити органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування
- п. 67;
- кожна фізична або юридична особа має право організувати похід або демонстрацію, але про це необхідно завчасно повідомити місцеві органи міліції або служби безпеки України; - п. 90.

18. Ні, перелік основних загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) не містить такого податку. Щоб у майбутньому не припускатися аналогічних помилок, опрацюйте Закон України «Про систему оподаткування» від 25 червня 1991 р., у ст. 14 якого й перераховані загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі). Поверніться до п.49.

19.Оберіть правильний варіант відповіді:

- особисті (громадянські) права надаються й охороняються тільки державою - п. 37;
- особисті (громадянські) права не надаються, а лише охороняються та гарантуються державою -п. 65;
- особисті (громадянські) права є невід'ємними правами усіх громадян України, тому й мають таку назву - п. 81.

20.Згідно із Законом України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 р., не підлягають легалізації (офіційному визнанню) об'єднання громадян, а діяльність легалізованих об'єднань громадян забороняється в судовому порядку, коли їх метою є:

- неконструктивна критика діючих органів державної влади - п. 46; прагнення здобути перемогу на парламентських чи президентських виборах - п. 63;
- розпалювання національної та релігійної ворожнечі - п. 92.

21.Згідно з положеннями ст. 48 Конституції України, достатній життєвийрівень включає в себе:

- достатнє харчування, одяг, житло, медичний догляд - п. 45;
- достатнє харчування, житло, а також необхідне соціальне забезпечення - п. 66;
- достатнє харчування, одяг, житло - п. 80.

22.Це помилка, бо в даному випадку йдеться про два види однієї з груп пенсій, а саме - трудових. Поверніться до п. 55.

22.Організацію Об'єднаних Націй, одним із головних завдань якої є здійснення міжнародного співробітництва в «заохоченні та розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії», було створено в 1945 р. Відповідно й Статут ООН був прийнятий цього року, а не у 1948 р. Поверніться до п. 54.

23.Чи можливі випадки, коли забороняється проведення страйку?

- ні, це право гарантує ст. 44 Конституції України - п. 2;
- можливі, бо право страйкувати мають не всі - п. 47;
- можливі колинапроведеннястрайкунедаєзгоди адміністрація підприємства - п. 85.

25.Це помилка! Такі вікові рамки законодавство, встановлює для молодіжних громадськихорганізацій.Зазначимотакж,щочленами молодіжних організацій можуть бути громадяни старшого віку, але за умови, якщо їх кількість у цих організаціях не перевищує третини від загальної кількості членів. Вам необхідно уважно опрацювати питання «Особливості правового статусу молодіжних та дитячих-громадських організацій України», а потім повернутися до п. 3.

26.Правильне рішення! Саме система соціального забезпечення, під якою розуміютьсистемуматеріальногозабезпеченняйобслуговування громадян у разі втрати працездатності та в інших випадках, є головним державно-правовим засобом соціального захисту населення. Переходьтедо п. 55.

27. Альтернативна (невійськова) служба запроваджена для осіб, які:
- за станом здоров'я не можуть проходити військову службу - п. 53;
  - просто не бажають проходити військової служби - п. 39;
  - через релігійні переконання не бажають брати в руки зброю й проходити військову службу - п. 100.
28. Ні, відділ освіти виконкому міської ради — це місцева ланка, яка здійснює державне управління освітою. Поверніться до п. 7.
29. У якому варіанті відповіді міститься повний перелік умов, необхідних для вступу до громадянства України іноземних громадян та осіб без громадянства:
- визнання й дотримання Конституції та законів України, зобов'язання припинити іноземне громадянство або перебування в іноземному громадянстві, володіння українською мовою в обсязі, достатньому для спілкування, наявність законних джерел існування, наявність на території нашої держави близьких родичів, які є громадянами України -п. 38;
  - визнання й дотримання Конституції та законів України, зобов'язання припинити іноземне громадянство або перебування в іноземному громадянстві, безперервне проживання на території України протягом останніх 5 років (для осіб, які перебувають або перебували у шлюбі з громадянином України — 2-х років, для біженців - 3-х років), отримання дозволу на постійне проживання в Україні, володіння українською мовою в обсязі, достатньому для спілкування, наявність законних джерел існування, наявність на території нашої держави близьких родичів, які є громадянами України - п. 64;
  - визнання й дотримання Конституції та законів України, зобов'язання припинити іноземне громадянство або перебування в іноземному громадянстві, безперервне проживання на території України на законних підставах протягом останніх 5 років (для осіб, які перебувають або перебували у шлюбі з громадянином України терміном понад 2 роки й постійно проживають в Україні на законних підставах; для біженців, особі яким надано притулок в Україні, осіб без громадянства, яким надано дозвіл на проживання в Україні 3 роки), отримання дозволу на імміграцію, володіння українською мовою в обсязі, достатньому для спілкування, наявність законних джерел існування - п. 91.
30. Ви помиляєтесь. Стаття 12 згаданого Закону інакше визначає умови призначення пенсій за віком. Поверніться до п. 6.
31. Правильно, податок із реклами належить до категорії місцевих податків та зборів. Переходьте до п. 27.
32. Вас дуже хвилює імідж державних і політичних діячів? Це, звичайно, похвально, бо вони є своєрідним обличчям держави. Але ця проблема - морально-етичного плану, а ніяк не правового. Підставою для тимчасових обмежень у праві виїзду громадянина України за кордон може бути його обізнаність з відомостями, які становлять державну таємницю. Ви згодні, що це зовсім різні речі? Поверніться до п. 8;
33. Можливо, такий порядок був би набагато кращий, ніж існуючий, але це не відповідає чинному законодавству. Поверніться до п. 10.
34. Стаття 35 Конституції України зазначає: «Церква й релігійні організації в Україні

відокремлені від держави, а школа - від церкви». А як же «бути з тим, що при багатьох православних храмах функціонують недільні, школи для дітей?

- Це грубе порушення Конституції України, адже державна система освіти має світський характер і релігійні організації не повинні втручатись у справу виховання підростаючого покоління - п. 14;
- це зовсім не суперечить Конституції та законодавству України, бо ці школи не є державними навчальними закладами - п. 60;
- це вигадка, адже ніяких шкіл для дітей при релігійних організаціях немає й бути не може. Є тільки духовні семінарії для навчання дорослих -п.75.

35.Примусове відчуження об'єктів приватної власності може бути застосовано:

- лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, коли безоплатно вилучається якесь майно - п. 5;
- лише за умови попереднього й повного відшкодування їх вартості у грошовому вигляді - п. 59;
- як виняток лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану й за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості – п. 89.

36.Давайте поміркуємо над фразою «усі особи, які не були громадянами інших держав, незалежно від місця проживання» (тобто, йдеться про апатридів). Такі особи є на усіх континентах планети й виходить, що всі вони стали громадянами України. Ви зрозуміли свою помилку? Адже, по-перше, не сказано, що ці особи проживали в Україні, а по-друге; цей варіант відповіді має й інші помилки. Поверніться до п. 56.

37.Зрозуміло, від того, наскільки держава опікується питанням прав і свобод людини, залежить дуже багато. Але ця відповідь є помилковою. Бажано краще знати про свої права і свободи, якщо бажаєте досягти успіху в житті. Поверніться до п. 19.

38.Однією з умов є безперервне проживання на території України на законних підставах протягом певного часу. До речі, наприклад, особи, які прибули в місто Синельникове з інших місцевостей для навчання або проходження військової чи альтернативної служби, визнаються постійними жителями Синельникового за умови проживання в місті не менше 1 року. Саме так сказано у статті 1.2.1 «Статуту територіальної громади м. Синельникового». Ви зрозуміли, у чому помилка? Вона, на жаль, не єдина, тому поверніться до п. 29 і зробіть інший вибір.

39.Ви помиляєтесь! До таких осіб, якщо вони не мають ніяких причин для відстрочки від призову або підстав для звільнення від військової служби, можуть бути застосовано норми Кримінального кодексу України, які передбачають відповідальність за ухилення від військової служби. Поверніться до п. 27.

40.Якщо слідувати вашій логіці, то виходить, що будь-хто має право організувати мітинг о третій годині ночі на даху вашого будинку. Вам це не до вподоби? Цілком зрозуміло, бо цей варіант відповіді суперечить чинному законодавству. Поверніться до п. 17.

41.Правильно, не тільки фізична особа, а й недержавна юридична особа (наприклад, приватне підприємство) може бути суб'єктом приватної власності. Переходьте до п. 7.

42.Конституція України гарантує:

- ніхто не може бути заарештований або утримуватися під вартою інакше як лише за особистим розпорядженням прокурора або начальника міліції - п. 11;
  - ніхто не може бути заарештований або утримуватися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду й тільки на підставах та в порядку, встановлених законом - п. 69;
  - ніхто не може бути заарештований або утримуватися під вартою, доки його вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувачувальним вирокom суду - п. 86.
42. Дане визначення стосується поняття «особа», а не поняття «громадянин», а це різні речі. Адже не громадянин України хіба не може бути учасником суспільних відносин (наприклад, придбати в магазині підручник «Основи правознавства»)? Поверніться до п. 1,
43. Професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності, й утворюються:
- без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів - п. 71;
  - лише з дозволу міністерств, відомств, державних комітетів - п. 96;
45. Лише з дозволу міністерств, відомств, державних комітетів і за погодженням із місцевими державними адміністраціями - п. 13.
46. Ви не допрацювали тему «Конституційні соціальні права». Ліквідуйте прогалини у знаннях і поверніться до п. 21.
47. А як же бути з демократією, якщо не можна критикувати (навіть якщо критика неконструктивна) органи влади? Це вже не демократія, а справжнісінький тоталітаризм! Поверніться до п. 20.
48. Правильно. Закон забороняє страйкувати деяким категоріям: працівникам прокуратури, суду, Збройних Сил, органів державної влади, служби безпеки та правопорядку. До того ж, можлива заборона страйку, якщо припинення працівниками роботи створює загрозу життю та здоров'ю людей, довкіллю або перешкоджає запобіганню стихійному лиху, аваріям, катастрофам, епідеміям та епізоотіям чи ліквідації їх наслідків. Переходьте до п. 10.
49. Ця дата є днем, коли Конвенція про права дитини набула чинності для України. Зрозуміло, що цей міжнародний документ був прийнятий раніше. Поверніться до п. 16. .
50. Податок з реклами належить до:
- загальнодержавних податків – п. 18;
  - місцевих податків - п. 31;
  - такого податку не існує - п. 62.
50. Якщо врахувати, що на деяких недержавних підприємствах порушуються норми законодавства про нарахування та виплату заробітної платні, то не важко уявити наслідки того, якби вказаний мінімум визначала саме адміністрація підприємства. Поверніться до п. 10.
51. Соціальне страхування — одна з форм соціального забезпечення, особливістю якої є те, що вона здійснюється коштом спеціальних страхових фондів, що формуються за рахунок обов'язкових внесків підприємств, установ і організацій, обов'язкових

відрахувань із заробітної плати працівників та дотацій з державного бюджету.

Поверніться до п. 4.

52. Цей віковий діапазон характеризується тим, що громадяни саме такого віку можуть вступати до дитячих громадських організацій, приймаючи рішення про це самостійно. Але ж членами таких організацій можуть бути й діти іншого віку!

Поверніться до п. 3.

53. Це помилка, адже Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 4 квітня 2006 року передбачено, що призовники обов'язково проходять медичну комісію, яка визначає їхню придатність до майбутньої військової служби. Призовники, які за станом здоров'я визнані непридатними для призову на військову службу, можуть бути взагалі звільнені від проходження військової служби або можуть отримати відстрочку від призову для лікування. Але ніякої альтернативної (невійськової) служби саме з цих причин законодавством не передбачено.

Поверніться до п. 27.

54. Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. було прийнято:

- Статут ООН — вихідний міжнародно-правовий документ, у якому сформульовано принцип поваги до прав і свобод людини - п. 23;
- Загальну декларацію прав людини - п. 78;
- Міжнародний пакт про громадянські політичні права - п. 93.

55. Законом України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р. (з наступними змінами й доповненнями) встановлено дві основні групи пенсій:

- трудові й соціальні - п. 98
- трудові пенсії за віком і трудові пенсії за вислугу років - п. 22;
- законом встановлена тільки одна категорія пенсій — трудові, бо пенсія нараховується саме за труд - п. 72.

56. Згідно із Законом України «Про громадянство в Україні» від 18 січня 2001 року, громадянами України є:

- всі громадяни колишнього СРСР, які станом на 24 серпня 1991 р. постійно проживали на території України; всі інші особи, які станом на 13 листопада 1991 р. проживали в Україні й не були громадянами інших держав; громадяни, які прибули в Україну на постійне проживання після 13 листопада 1991 р. і яким у паспорті було зроблено запис «громадянин України», а також їхні неповнолітні діти, які прибули разом із батьками й на момент прибуття в Україну не досягли повноліття, якщо зазначені особи подали заяви про оформлення належності до громадянства України; особи, які набули громадянства України відповідно до законів України та міжнародних договорів України - п. 12;
- усі громадяни колишнього СРСР, які станом на 24 серпня 1991 р. постійно проживали на території України; усі особи, які не були громадянами інших держав, незалежно від місця проживання; усі громадяни колишнього СРСР, які після референдуму 1 грудня 1991 р. повернулися на територію України і яким у паспорті було внесено напис «громадянин України», а також їхні неповнолітні діти; особи, які набули громадянства України відповідно до законів та міжнародних договорів України - п. 36;
- усі громадяни колишнього СРСР, а також особи без громадянства, які на момент

набуття чинності попереднім Законом України «Про громадянство в Україні» (13 листопада 1991р.) проживали на території України; їхні неповнолітні діти; особи, які набули громадянства України пізніше відповідно до законів та міжнародних договорів - п. 70.

57. Саме так! У навчальному закладі органом громадського самоврядування можуть бути збори чи конференції колективу. У районах, містах, областях, Автономній Республіці Крим — конференції або з'їзди педагогічних працівників. Передбачено також і проведення Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. Переходьте до п. 49.
58. Не менше 25 років стажу роботи може мати будь-який 45-річний чоловік, який почав працювати у віці 20 років. Виходить, що він має право на пенсію за віком? Зрозуміли помилку? Поверніться до п. 6.
59. Це помилка. Якщо міркувати таким чином, то виходить, що будь-яке майно, яке перебуває у приватній власності, може бути примусово відчужено в будь-який час лише за умови відшкодування його вартості. Поверніться до п. 35.
60. Ваш вибір свідчить про ґрунтовні знання важливого конституційного права громадян України на свободу світогляду й віросповідання. Згідно із Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р., релігійні організації мають право створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади та групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надані в користування. Переходьте до п. 17.
61. Ви помилились! Адже в даному випадку йдеться про те, що громадянин у минулому був засуджений за скоєння злочину й уже відбув покарання. Ця обставина аж ніяк не може бути перепорою для виїзду за кордон. Поверніться до п. 8, а ще краще ознайомтеся зі змістом ст. 6 згаданого Закону, а потім зробіть новий вибір.
62. Це груба помилка, яка свідчить про незнання вами питання щодо податків та зборів. Рекомендуємо вам ліквідувати ці прогалини, опрацювавши ст.1 Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» від 20 травня 1993 р., в якій міститься перелік місцевих податків та зборів. Поверніться до п. 49.
63. Вибачте, але цей вибір свідчить про те, що по телебаченню ви дивитесь виключно пригоди Мясні й жодного разу не дивились новин. Адже такі об'єднання громадян, як політичні партії, мають на меті саме перемогу на виборах. У цьому немає нічого протизаконного, нехай змагаються. Головне, щоб їхня діяльність не суперечила Конституції та законодавству України. Поверніться до п. 20.
64. Можливо, ви вже ознайомилися з коментарем до першого варіанту відповіді (це п. 38). Але ж йдеться не просто про безперервне проживання на території України (а якщо нелегал буде переховуватися протягом такого часу?), а проживання «на законних підставах»! Зрозуміли різницю? Поверніться до п. 29.
65. Ви зробили правильний вибір! Особисті права належать кожному з нас від народження, вони ніким не надаються. Переходьте до п. 42.
66. Ви міркуєте досить прогресивно, але, на жаль, економічний стан держави відстає від вашої точки зору. Поверніться до п. 21.
67. Ви молодець! Переходьте до п. 3.
68. Правильно, саме 40 годин на тиждень. Переходьте до п. 24.
69. Це правильна відповідь. Додамо, що у випадках, коли є законні підстави для затримання людини з метою запобігання злочині чи його припинення, можливе

застосування утримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід протягом сімдесяти двох годин. Якщо за цей час особі не вручено вмотивованого рішення суду про утримання під вартою, вона повинна бути звільнена. Переходьте до п. 8.

70. Цей перелік мав помилки, адже за відправну точку беретеся дата проголошення незалежності України, тобто 24 серпня 1991р. Поверніться до п. 56.
71. Браво! Ви не помилились і можете переходити до п. 82.
72. Це груба помилка! А якщо людина пропрацювала всього декілька років і внаслідок нещасного випадку на виробництві втратила працездатність або стала інвалідом? Вам треба повторити питання «Види пенсій» і повернутися до п. 55.
73. Ви помиляєтесь, адже українське законодавство не обмежує, що суб'єктом приватної власності в Україні можуть бути тільки громадяни України. Це право мають і громадяни інших держав. Поверніться до п.83.
74. Це правильна відповідь. Саме держава встановлює розмір мінімальної заробітної плати. Переходьте до п. 21.
75. Добре, що ви хоча б знаєте про існування духовних семінарій, але невже ви не чули про існування недільних шкіл при храмах? Адже вони функціонують й у вашому місті! Поверніться до п. 34.
76. Саме так! 20 листопада 1989 р. сорок четверта сесія Генеральної Асамблеї ООН схвалила Конвенцію про права дитини. Переходьте до п. 6.
77. Якщо міркувати таким чином, то діти всіх іноземців, які тимчасово працюють в Україні, або іноземні студенти, які навчаються в нашій державі, по досягненні 18-річного віку автоматично стають громадянами України. Ваш вибір говорить про незнання теми «Громадянство в Україні». Поверніться до п. 1.
78. Дійсно, у цей день у Парижі було прийнято Загальну декларацію прав людини «як завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи і всі держави». Цей документ має засадне значення для міжнародної регламентації прав і свобод людини, і він є першим міжнародним документом, у якому найповніше викладено перелік прав людини, що базується на десяти відомих християнських заповідях, Переходьте до п. 19.
79. Це помилка! Поверніться до п. 7 і зробіть кращий вибір.
80. Це правильна відповідь. Додамо, що у міжнародно-правових документах до цього життєвого рівня включається також, медичний догляд та необхідне соціальне забезпечення. На жаль, наша держава поки що не в змозі таке гарантувати. Але, сподіваємося, що з покращенням стану державного бюджету вказані гарантії будуть забезпечені і в Україні. Переходьте до п. 4.
81. Утому, що ці права є невід'ємними, ніяких сумнівів не може бути. Але твердження, що їх мають лише громадяни України, повинно було підказати вам, що цей варіант відповіді - груба помилка. Ваш вибір свідчить про незнання теми «Особисті (громадянські) права та свободи». Поверніться до п. 19.
82. Законом встановлено, що нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати:
- 36 годин - п. 9;
  - 40 годин - п. 68;
  - 41 години - п. 99.
83. Суб'єктом приватної власності в Україні може бути:
- тільки фізична особа - п. 15;

- фізична особа або недержавна юридична особа - п. 41;
- фізична особа — громадянин України - п. 73.

83. Правильно! Саме 6 років — з такого віку можна вступати до дитячих громадських організацій. Але зауважимо, що вступ неповнолітніх віком до 10 років здійснюється за письмовою згодою батьків, усиновителів, опікунів або піклувальників. Членами дитячих організацій можуть бути й особи віком понад 18 років за умови, якщо їх кількість у цих організаціях не перевищує третину загальної кількості членів. Переходьте до п. 20.

85. Ні, згода адміністрації підприємства в таких ситуаціях не потрібна. Ще ж стосується конкретного страйку, то рішенням суду його проведення може бути визнано незаконним у разі порушення порядку його оголошення та проведення. Поверніться до п. 24.

86. А якщо людина скоїла вбивство і є загроза скоєння нею інших злочинів? Нехай перебуває на волі увесь час, доки не буде рішення суду? Уважно вивчіть статтю 29 Конституції України, а потім поверніться до п. 42.

87. Це єдина правильна відповідь, яка повністю збігається з нормами статті 12 згаданого Закону «Умови призначення пенсій за віком». Переходьте до п. 35.

88. Це помилка. Пенсійне забезпечення є одним із основних видів соціального забезпечення, яке є головним державно-правовим засобом соціального захисту населення. Поверніться до п. 4.

89. Вітаю вас із правильним вибором! Переходьте до п. 83.

90. Ви, зрозуміло, пам'ятаєте, що деякі обмеження щодо реалізації цього права можуть встановлюватись судом відповідно до закону й лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод людей. Але все ж таки завчасно повідомляти треба не правоохоронні органи, а саме органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Поверніться до п. 17 і будьте уважніше.

91. Вітаю! Це правильна відповідь, і ви можете переходити до п. 54.

92. Ви зробили правильний вибір! Переходьте до п. 44.

93. Ви помиляєтесь! Міжнародний пакт про громадянські та політичні права було прийнято Генеральною Асамблеєю ООН пізніше, 16 грудня 1966 р. Цей пакт разом із Факультативним протоколом до нього є складовою частиною Хартії прав людини, до якої також увійшли Загальна декларація прав людини і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Поверніться до п. 54 і подумайте краще.

94. Цілковито правильно! Саме стійкий правовий зв'язок особи з державою є ключовим для поняття «громадянин». При цьому під стійким правовим зв'язком з державою не слід розуміти, що особа обов'язково повинна проживати на її території. Можна проживати у Франції і бути при цьому громадянином України. Переходьте до п. 56.

95. Вітаю вас, якщо цей вибір ви зробили свідомо, а не за методом лотереї! Дійсно, якщо громадянин свідомо надав про себе неправдиві відомості, йому може бути тимчасово відмовлено у праві виїзду за кордон - до з'ясування причин і наслідків подання неправдивих відомостей. Переходьте до п. 34.

96. Цей вибір не має нічого спільного з українським законодавством. Поверніться до

п. 44.

97.Ви помиляєтесь. День 10 грудня 1948 р. є датою прийняття Загальної декларації прав людини. Поверніться до п. 16.

98.Ви зробили правильний вибір. Переходьте до п. 16.

99.Це помилка! Поверніться до п. 82.

100.Вітаю вас! Саме для цих категорій громадян України передбачено проходження альтернативної (невійськової) служби в державних установах та організаціях охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Додамо, що термін альтернативної служби вдвічі більший, ніж у військової, адже громадянин живе дома, отримує заробітну плату й має набагато менше обмежень, аніж військовослужбовець строкової служби.

Тема . Основи конституційного ладу. Органи державної влади України

1. Оберіть варіант відповіді, в якому назви документів розташовані у порядку їх прийняття:

- Акт проголошення незалежності України, Конституція України, Декларація про державний суверенітет України - п. 38;
- Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, Конституція України - п. 64;
- Акт проголошення незалежності України , Декларація про державний суверенітет України, Конституція України - п. 91.

2. Ви зробили вдалий хід! Переходьте до п. 10.

3. Однією з ланок системи органів місцевого самоврядування є органи самоорганізації населення. До них належать:

- підприємства, установи та організацій розташовані на території населеного пункту – п. 25;
- місцевий референдум - п. 52;
- будинкові, вуличні та квартальні комітети - п. 84.

4. Повноваження Кабінету Міністрів України припиняються:

- якщо Кабінет Міністрів України даного складу працює вже 5 років -п.27;
- якщо частина або більшість міністрів заявила про свою відставку й вона прийнята Президентом України - п. 48;
- у разі відставки Прем'єр-міністра України, прийнятої Верховною Радою України - п. 83.

4. Постійно діючим органом контролю, який утворюється Верховною

Радою України й здійснює контроль за виконанням Державного бюджету, фінансуванням загальнодержавних програм, використанням кредитних ресурсів, діяльністю установ банківської системи, є:

- Кабінет Міністрів України - п. 26;
- Рахункова палата - п. 59;
- Міністерство фінансів України - п. 97.

6. Ваш вибір суперечить ст. 118 Конституції України, бо такі функції покладені на місцеві державні адміністрації. Поверніться до п. 31.

7. Народним депутатом України може бути:

- громадянин України, який на момент реєстрації кандидатом у депутати досяг 21 року, має право голосу і проживає в Україні -п. 30;
- громадянин України, який на день виборів досяг 21 року, має право голосу й проживає в Україні протягом останніх п'яти років - п. 51;
- громадянин України, який на день виборів досяг 21 року, має право голосу й проживає в Україні - п. 79.

8. Завданням загальних судів першого рівня (районних, міських, районних у містах) є;

- розгляд по суті цивільних, кримінальних і деяких інших справ -п. 32;
- перегляд в апеляційному порядку рішень місцевих судів - п. 61;
- перегляд справ у касаційному порядку - п. 95.

9. На законних підставах тимчасово проживає в Україні Посол США в нашій державі. Невже ви вважаєте, що він належить до національних меншин в Україні? Поверніться до п. 82.

10. Право визначати та змінювати конституційний лад в Україні належить:

- виключно Верховній Раді України - п. 33;
- виключно Верховній Раді України за погодженням з Президентом України - п. 50;
- виключно народіві -п. 74.

11. Ваш вибір не відповідає законодавству України. Поверніться до п. 42.

12. Варіант відповіді, що ви обрали, не відповідає змісту ст. 133 Конституції України. Поверніться до п, 56.

13. Правильно. Додамо, що первинним суб'єктом (носієм прав і обов'язків) місцевого самоврядування є територіальна громада — жителі, об'єднані

постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. Переходьте до п. 20.

14. Ні, Вища рада юстиції має зовсім інші повноваження, не пов'язані із правовою оцінкою нормативно-правових актів, наприклад, внесення подань про призначення або звільнення суддів. Вам необхідно повторити тему «Судова влада» і повернутись до п. 34.

15. Який із нижченаведених коментарів щодо правового статусу Президента України відповідає Конституції України:

- Президент України є найвищою посадовою особою України та главою виконавчої влади - п. 41;
- Президент України є главою нашої держави та главою виконавчої влади – п. 62;
- Президент України є главою держави та виступає від її імені - п. 88.

16. Головною ланкою системи органів центральної влади є:

- обласні державні адміністрації - п. 39;
- міністерства - п. 57;
- державні комітети - 89.

17. Найвищу юридичну силу по відношенню до актів, які приймаються в системі міського самоврядування, є:

- рішення сесії міської ради, якщо воно не суперечить Конституції та законодавству України - п. 40;
- Статут територіальної громади міста - п. 67;
- розпорядження міського голови, тому що він є найвищою посадовою особою в системі міського самоврядування й виступає від імені територіальної громади п.90.

18. Законодавчий процес складається з низки процедур (стадій). До їх

числа належать такі:

- обговорення законопроекту, прийняття закону, його оприлюднення (опублікування) - п. 35;
- вияв законодавчої ініціативи, обговорення законопроекту, прийняття

закону, його підписання й оприлюднення (опублікування) - п. 53;

- вияв законодавчої ініціативи, обговорення законопроекту, прийняття закону, оприлюднення (опублікування) закону -п.87.

19.Які із зазначених органів не належать до системи правоохоронних органів:

- митні органи п. 37;
- органи рибоохорони - п. 65;
- органи юстиції - п. 81

20. Якщо порівняти обласну й міську ради, то необхідно зазначити:

- міська рада є радою нижчого рівня, а обласна - радою вищого рівня - п. 46;
- обласна рада, на відміну від міської ради, не має свого виконавчого органу - п. 63;
- виконавчим органом міської ради є виконком, а обласної ради - обласна державна адміністрація - п. 92.

21. Верховна Рада України приймає закони, постанови та інші акти:

- не менше як трьома четвертими голосів від її конституційного складу -п.45;
- кваліфікованою більшістю голосів, тобто двома третинами голосів від її конституційного складу п. 66;
- простою більшістю від її конституційного складу, тобто не менше як 226 голосів народних депутатів –п. 80.

22.Ви знаєте, що Президент України на основі та на виконання Конституції та законів України видає укази й розпорядження. Чи можлива ситуація, коли акт Президента України не буде обов'язковим до виконання?

- Така ситуація неможлива, бо Президент України є главою держави, а це означає, що його слово - закон –п. 55;
- така ситуація неможлива, бо п. 31 ст.106 Основного Закону прямонаголошує,щоуказита розпорядження ПрезидентаУкраїниєобов'язковими до виконання на території України - п. 73;
- така ситуація можлива, бо це передбачено чинною Конституцією України - п. 98.

23.Ви зробили правильний вибір, хоча дане питання не з простих. Справа в тому, що,

згідно із Законом України «Про пожежну безпеку» від 17 грудня 1993 р., майже 10 років органи державної пожежної служби були підпорядковані Міністерству внутрішніх справ України. Згідно зі змінами до цього Закону від 18 вересня 2003 р., ці органи нині перебувають у підпорядкуванні Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Переходьте до п. 49

24. Закон «Про мови в Українській РСР», який визначає державний статус української мови, було прийнято:

- 28 жовтня 1989 р. - п. 2;
- 1 листопада 1991 р. - п. 47;
- 25 червня 1992 р. - п. 85.

25. Ваш вибір свідчить про те, що ви взагалі не володієте питанням «Місцеве самоврядування і місцеві органи виконавчої влади». Опрацюйте цей матеріал, а потім поверніться до п. 3.

26. Ви помиляєтесь, урядові таких повноважень не надано. Поверніться до п. 5 і подумайте.

27. На перший погляд, це так, бо Конституція України визначає, що термін функціонування Кабінету Міністрів України залежить від термінів повноважень Верховної Ради України, а оскільки Верховна Рада обирається на 5 років, то і уряд працює даного складу 5 років. Але є випадки, коли повноваження Верховної Ради припиняються можуть бути припинені достроково! Це не єдиний аргумент проти цього варіанту відповіді. Поверніться до п. 4.

28. Це неправильно. Іноді злочин вдається розкрити вже на стадії дізнання. Поверніться до п. 49.

29. У ст. 1 Конституції України наша держава проголошується як:

- суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова - п. 43;
- суверенна і незалежна, унітарна, правова - п. 77;
- суверенна і незалежна, парламентсько-президентська, правова, соціальна - п. 94.

30. Ви обрали неправильний варіант відповіді. Досягнення такого віку законодавство вимагає ставом надень виборів. До того ж, ця помилка не єдина, тому поверніться до п. 7.31.

31. Органи місцевого самоврядування:

- є місцевими органами ^виконавчої влади - п. 6;

- є уособленням на місцях державної влади в цілому -п. 58;
- не є різновидом державної влади й не належать до жодної з трьох гілок влади - п. 76

32.Ви правильно розумієте завдання цих судів! Переходьте до п. 42.

33.Це помилка! Змінити найважливіші конституційні норми, які здебільшого зосереджені в розділі I «Загальні засади» Основного Закону, Верховна Рада України не може. Поверніться до п. 10.

34. Єдиним органом, якому надано право розглядати й вирішувати питання про конституційність законів та інших правових актів Верховної Ради України, правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради Автономної Республіки Крим є:

- Вища рада юстиції -п. 14;
- Конституційний Суд України - п. 60;
- Верховний Суд України - п. 75.

35.Якщо ви вважаєте, що прийняли правильне рішення, спробуйте дати самому собі відповідь на питання: «А звідки з'явився законопроект, який обговорюється?» Тепер ви зрозуміли свою помилку? До того ж вона в цьому варіанті не єдина. Поверніться до п. 18.

36.Обраний вами варіант відповіді не відповідає змісту ст.,133 Конституції України. Поверніться до п. 56.

37.Ні, митні органи належать до правоохоронних, бо на них, зокрема, покладено захист економічних інтересів України, боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митних правил. Поверніться до п. 19 і зробіть інший вибір.

38.Ви, на жаль, обрали помилковий варіант відповіді. Бажано краще знати процес оформлення державної незалежності України. Поверніться до п. 1.

39.Місцеві державні адміністрації здійснюють виконавчу владу в областях, районах, містах Києві та Севастополі (ст. 118 Конституції України), й вони не належать до системи органів Центральної виконавчої влади. Поверніться до п. 16.

40.Ця відповідь помилкова, бо можлива ситуація, коли рішення сесії міської ради, яке не суперечить Конституції та законодавству України, може бути не обов'язковим для виконання в межах території міста. Поверніться до п. 17.

41.Це помилка. За роки з"часу впровадження в Україні посади Президента його правовий статус змінювався. Це спочатку Президент України був визначений як найвища посадова особа України і глава виконавчої влади, але за чинною Конституцією його статус інший. Поверніться до п. 15.

42. Який з наведених коментарів до сказаного відповідає законодавству України?

- Якщо врахувати, що перегляд цивільних і кримінальних справ здійснюється Верховним Судом України, а він є найвищим органом у системі судів загальної юрисдикції, то, дійсно, ніякий новий перегляд справи законодавством не передбачений - п. 11;
- новий перегляд справи законодавством передбачений, але можливий лише в Конституційному Суді України - п. 69;
- новий перегляд справи можливий лише в разі, коли після винесення рішення суду стало відомо про обставини, які не були відомі суду під час розгляду справи і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами: доводять неправильність винесеного рішення - п. 86.

43. Вітаю! Ваш вибір повністю відповідає ст. 1 Основного Закону, в якій цей проголошено. Переходьте до п.56. *

44. Система місцевого самоврядування включає:

- територіальну громаду; сільську, селищну, міську, районну, обласну ради та їх виконавчі органи – п.71.
- територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; органи самоорганізації населення - п. 96;
- територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради; органи самоорганізації населення - п. 13.

45. Ви припустилися помилки. Такий порядок встановлено для прийняття рішення про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту. Поверніться до п. 21.

46. Типова помилка! Характерною ознакою органів місцевого самоврядування (на відміну від органів державної влади) є те, що вони не мають так званої «вертикалі», тобто немає «вищих» і «нижчих» рад, усі ради діють у межах закону й: «вищими» для них є тільки територіальні громади, які їх обрали. Поверніться до п. 20.

47. День 1 листопада 1991 р. - дата прийняття Верховною Радою України Декларації прав національностей України. Поверніться до п. 24.

48. Ви помиляєтеся, бо відставка одного члена уряду або якоїсь частини складу Кабінету Міністрів не зумовлює автоматичної відставки всього його складу. Поверніться до п. 4.

49. У чому полягає принципова різниця між двома окремими видами правоохоронної діяльності - дізнанням і попереднім слідством?

- На стадії дізнання злочин розкрити неможливо - п. 28;
- ніякої різниці, тим більше принципової, між дізнанням і попереднім слідством немає, бо обидва є видами правоохоронної діяльності - п. 72;
- попереднє слідство можуть проводити тільки слідчі органи прокуратури, служби безпеки та внутрішніх справ, а дізнання - навіть особи, які не працюють у правоохоронних органах - п. 100.

50. Право визначати та змінювати конституційний лад в Україні не може бути узурповане (тобто протиправно захоплено) державою, її органами або посадовими особами. Це проголошується у ст. 5 Конституції України. Поверніться до п. 10.

51. Правильно. Додамо, що громадянин не може бути обраний до Верховної Ради України і в тому разі, якщо він має непогашену й не зняту в установленому законом порядку судимість за скоєння умисного злочину. Переходьте до п. 18.

52. Місцевий референдум є однією з форм безпосереднього здійснення територіальною громадою (тобто всіма жителями якогось конкретного населеного пункту) своїх самоврядних повноважень. Поверніться до п. 3.

53. Цей вибір свідчить про ґрунтовне знання вами стадій законодавчого процесу. Переходьте до п. 5.

54. Які органи не належать до системи органів внутрішніх справ?

- Пожежна охорона - п. 23;
- міліція громадської безпеки - п. 78;
- внутрішні війська - п. 93.

55. Дійсно, Президент України є главою держави й виступає від її імені, але говорити, що його слово - закон - це занадто. А якщо це слово буде суперечити Конституції нашої держави? Поверніться до п. 22.

56. У ст. 133 Основного Закону зафіксовано, що до складу України входять:

- Автономна Республіка Крим і 24 області - п. 12;
- Автономна Республіка Крим, 24 області та столиця держави - місто Київ - п. 36;
- Автономна Республіка Крим, 24 області, міста Київ і Севастополь - п. 70.

- 57.Цілком правильно! Саме міністерства є головною ланкою системи органів центральної виконавчої влади. Створюються вони для організації державного управління в найважливіших сферах соціально-економічного та політичного життя і є здебільшого органами галузевого управління. Переходьте до п.31.
- 58.Взагалі-то, уособленням державної влади в цілому є Президент України. У законодавстві немає таких положень, що хтось уособлює державну владу на місцях. Поверніться до п. 31.
59. Правильно. Додамо, що Рахункова палата здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави. Переходьте до п. 15.
- 60.Ви цілком праві, бо саме Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні, образно кажучи, — «судом, який судить закони». Переходьте до п. 8.
- 61.Це помилка! Здійснюють перегляд в апеляційному порядку рішень місцевих судів (до речі, у питанні йдеться саме про місцеві суди!) загальні суди другого рівня — апеляційні, а саме: Верховний Суд Автономної Республіки Крим, обласні суди, Київський і Севастопольський міські суди. Поверніться до п. 8.
- 62.Це дуже поширена помилка, бо так вважає значна частина людей. Такий статус Президента України вперше визначався змінами ще до Конституції Української РСР, а потім був підтверджений Конституційним договором 1995 р. Чинна Конституція визначає інший правовий статус Президента України. Поверніться до п. 15.
- 63.Це правильна відповідь. Додамо, що, звичайно, це не єдине, в чому полягає різниця між ними. Так, наприклад, міський голова обирається міською громадою, а голова обласної ради — самою радою з числа депутатів. Щоб поставити крапку в цьому питанні, необхідно також зазначити, що обласна рада має свій виконавчий апарат (але це не виконавчий орган ради!), який займається організацією її роботи (підготовкою сесій, їх проведенням тощо). Переходьте до п. 3.
- 64.Досить непоганий початок! 16 липня 1990 р., 24 серпня 1991 р. і 28 червня 1996 р.- саме ці дати є днями прийняття цих важливих документів. Переходьте до п. 29.
- 65.Органи рибоохорони входять до системи правоохоронних. Ви неухважно опрацювали тему «Правоохоронні органи та адвокатура» . Поверніться до п. 19.
- 66.Кваліфікована більшість голосів потрібна при вирішенні питань, пов'язаних із внесенням змін до Конституції. Детально про це рекомендуємо ознайомитися в розділі XIII Основного Закону «Внесення змін до Конституції України». Поверніться до п. 21».
- 67.Цілком правильно! Саме Статут територіальної громади міста має найвищу

юридичну силу по відношенню до всіх актів у системі міського самоврядування. Наприклад, у Статуті територіальної громади м. Синельникового ст. 1.3.3 прямо зазначено: «Правові акти органів місцевого самоврядування та його посадових осіб, які не суперечать цьому Статуту, є обов'язковими для застосування й виконання в межах території міста». Переходьте до п. 34.

68.Ця відповідь помилкова. Поверніться до п. 82.

69.Ви взагалі не знаєте, що таке Конституційний Суд України і які він має повноваження, тоді б ви не зробили такий нерозумний крок! Зверніться до п. 5 § 33 «Конституційний Суд України» ліквідуєте прогалини у своїх знаннях, а потім повертайтеся до п. 42.

70.Правильний вибір, так тримати! Переходьте до п. 82.

71.А як же бути, наприклад, з міським головою? Яка ж система місцевого самоврядування без нього? Поверніться до п. 44.

72.Це помилка. Можливо, в майбутньому, коли відповідно до Конституції України система попереднього розслідування (дівзнання й попереднього слідства) буде реформована на систему досудового слідства, ця проблема не існуватиме, але сьогодні вона є. Поверніться до п. 49.

73.Як говорив великий Аркадій,Райкін: «Усе правильно, тільки навпаки». Ви забули про виняток, коли наведена в обраному вами варіанті формула не діє. Поверніться до п. 22.

74.Правильно, лише народ шляхом референдуму може змінювати конституційний лад в Україні. Переходьте до п. 21.

75.Верховний Суд України є найвищим органом у системі судів загальної юрисдикції, і він не має повноважень давати правову оцінку нормативним актам. Він забезпечує однакове застосування законодавства усіма судами загальної юрисдикції (загальними, військовими та господарськими). Поверніться до п. 34.

76.Дійсно, місцеве самоврядування - це особлива форма організації влади на місцях, яка не є різновидом державної влади і не належить ні до законодавчої, ні до виконавчої, ні до судової гілки влади. Разом з тим, закон може надавати органам місцевого самоврядування окремі повноваження органів виконавчої влади. Переходьте до п. 44.

77.Це помилка. Звичайно, все з наведеного переліку стосується нашої держави, але унітарною державою Україна проголошена у ст. 2. Поверніться до п. 29.

78.Це помилка! Згідно зі ст. 7 Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р., міліція громадської безпеки є підрозділом міліції, яка належить до системи органів внутрішніх справ України. Поверніться до п. 54.

79.Ви не звернули уваги або не знаєте, що законодавство вимагає не просто

проживання в Україні на момент виборів, а проживання протягом певного часу. Поверніться до п. 7.

80. Правильно, саме такий порядок встановлено у ст. 91 Конституції України. Переходьте до п. 7.

81. Справді, вважається, що органи юстиції та адвокатури «прилягають до системи правоохоронних органів». Вони наділені значними повноваженнями у сфері правоохоронної діяльності, хоча в цілому їхні функції не зводяться до останньої, а також не забезпечуються можливістю застосування державного примусу. Переходьте до п.54.

82. Законом України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. визначено що до національних меншин належать:

- особи, які на законних підставах проживають в Україні і які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою - п. 9;
- частина населення держави, яка не є українцями і яка виявляє почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою - п. 68;
- групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою - п. 99.

83. Це відповідає ст. 115 Конституції України, бо відставка Прем'єр-міністра має наслідком відставку всього складу уряду. Переходьте до п. 16.

84. Це правильна відповідь. Такі комітети за ініціативою жителів і з дозволу місцевої ради (міської, селищної, сільської) створюються на загальних зборах громадян або їх представників. Переходьте до п. 17.

85. День 25 червня 1992 р. - дата прийняття Закону України «Про національні меншини в Україні». Поверніться до п. 24.

86. Цілком правильно! Це єдиний випадок - перегляд справи за ново виявленими обставинами. Переходьте до п. 19.

87. Ви забули (чи не знаєте?), що прийнятий Верховною Радою України закон підписує Голова Верховної Ради України і невідкладно направляє його Президентові України. Глава держави протягом 15 днів може схвалити й підписати закон або накласти на закон вето. Поверніться до п. 18 і поміркуйте.

88. Правильно. Ст. 102 Основного Закону наголошує: «Президент України є главою держави і виступає від її імені». Це дає підстави говорити про нього як про уособлення держави й державної влади в цілому, а не якоїсь її гілки. Переходьте до п. 22.

89. Державні комітети (державні служби) належать до системи центральних органів виконавчої влади, але не є її головною ланкою. Поверніться до п. 16.
90. Це помилка. Поверніться до п. 17 і коли ви зробите правильний вибір, то зрозумієте, чому розпорядження міського голови не мають найвищої юридичної сили щодо актів, які приймаються в системі міського самоврядування.
91. Це помилка! З наведеного переліку першим документом було прийнято зовсім не Декларацію про державний суверенітет України. Поверніться до п. 1.
92. Це помилкова точка зору! З одного боку, правильно, що виконавчим органом міської ради є виконавчий комітет. Але обласна рада не має свого виконавчого органу. Справа в тому, що функції виконавчих органів обласних і районних рад здійснюють відповідні місцеві державні адміністрації, тобто відбувається делегування окремих функцій місцевого самоврядування органам виконавчої влади. Поверніться до п. 20.
93. Ні, внутрішні війська є підрозділами, які належать до органів внутрішніх справ. Поверніться до п. 54.
94. Форму правління - республіканську - визначає ст. 5 Конституції (а питання стосується зовсім іншої статті Основного Закону). Це визначення не деталізується, але, виходячи зі змісту інших статей, можна зробити висновок, що це не парламентська й не президентська, а так звана «змішана» - парламентсько-президентська республіка. Поверніться до п. 29.
95. Ви не засвоїли термінології стосовно судової влади й, напевно, намагаєтесь просто вгадати. Запам'ятайте: перегляд справ у касаційному порядку здійснюється тільки судом касаційної інстанції (при розгляді цивільних і кримінальних справ - це Верховний Суд України, при розгляді господарських справ - Вищий господарський суд України). Після завершення перегляду справи в касаційному порядку її учасники більше не можуть розраховувати на новий перегляд справи з мотивів невдоволення винесеними під час її розгляду судовими рішеннями. Поверніться до п. 8.
96. А виконавчий орган — виконком міської ради? Поверніться до п. 44.
97. Це помилка! Міністерство фінансів України не має таких повноважень. Поверніться до п. 5 і приймайте рішення за приказкою: «Сім разів відмір, один раз відріж».
98. Цілком правильно! Конституція України передбачає положення, згідно з яким акти Президента України, що видаються в межах його повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, 23 статті 106, стають обов'язковими до виконання лише за умови, якщо вони скріплені підписами Прем'єр-міністра України й міністра, відповідального за акт та його виконання. Переходьте до п. 4.
99. Саме так! Переходьте до п. 24.

100. Цілком правильний вибір! Дізнання - початкова форма попереднього розслідування. Основна його функція - проведення оперативно-розшукових заходів і невідкладних слідчих дій з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його скоїли. Якщо така ситуація сталася на морському судні, яке перебуває в далекому плаванні, здійснення дізнання, згідно з Кримінально-процесуальним кодексом, покладається на капітана цього судна. Попереднє слідство - у компетенції слідчих органів прокуратури, служби безпеки і внутрішніх справ відповідно до встановленої законодавством підслідності.

Тема 7. Найважливіші положення цивільного, земельного, сімейного і трудового права. Правове регулювання підприємницької діяльності.

Тема 8. Найважливіші положення адміністративного і кримінального права

1. У вашого знайомого є журнальна репродукція картини «Чесменський бій» відомого художника І. К. Айвазовського. З позицій цивільного права це:
  - індивідуально визначена річ-п. 77;
  - родова річ - п. 43;
  - продукція - п. 94.

2. Ви не знаєте особливості регулювання праці молоді, тому так легко погоджуєтесь на найбільшу тривалість робочого часу. Опрацюйте цей матеріал, звернувшись до підручника, а потім поверніться до п. 24 і зробіть інший вибір.

3. У ваших знайомих Нечипоренків народився син. Під час реєстрації дитини у РАЦСі батьки повідомили, що бажають дати синові ім'я Дмитро-Петро, але працівники РАЦСу на це відповіли так: «Ви спочатку визначтесь, чи Дмитро, чи Петро, а потім приходьте. А ви як вважаєте, мають право Нечипоренки назвати так свого сина чи ні?»
  - Звичайно, Нечипоренки мають право називати свого сина як завгодно, але у документах про народження такого бути не може - п. 25;
  - законодавство України не обмежує подружжя у праві надати дитині таке ім'я – п. 52;
  - ні, Нечипоренки такого права не мають, Закон дозволяє таке лише у випадках, коли один із подружжяє іноземцем і дитині дається іноземне ім'я, наприклад: Антуанетта- Шарлотта - п. 84.

4. Слюсар Микитенко поспішав на роботу. На дворі була ожеледиця, й тому відстань до прохідної заводу зменшувалася дуже повільно. Микитенко вкотре поглянув на годинника й раптом, втративши рівновагу, впав на тротуар. Як визначили пізніше лікарі, Микитенко зламав ногу й отримав струс головного мозку. Усе, що сталося з цією людиною, на вашу думку, є:
  - невиробничий, тобто побутовий травматизм -п. 51;
  - виробничий травматизм - п. 26;
  - порушення трудової дисципліни -п. 88.

5. Звичайно, це прикрий випадок, але ж правознавство не класифікує випадки на прикрі та щасливі. У тому, що дівчинка порушила правила користування транспортом, вина не батьків, а її особиста: не маючи грошей, вона повинна була йти пішки. Поверніться до п. 35.
6. Троє підлітків віком 13, 15 і 16 років, перебуваючи у міському сквері, зламали огорожу концертного майданчика і декілька молодих дерев, за що їх було затримано співробітниками міліції. Охарактеризуйте їхні дії та відповідальність, якій вони підлягають.
- У діях цих підлітків має місце дрібне хуліганство, яке є адміністративним правопорушенням, але їм ще не виповнилося 18 років і до них можуть бути застосовані тільки заходи впливу (застереження, догана, сувора догана або передача під нагляд батькам або особам, які їх замінують - п. 30;
  - у цій ситуації має місце дрібне хуліганство, але до адміністративної відповідальності буде притягнутий лише 16-річний підліток. Щодо інших неповнолітніх, то до відповідальності можуть бути притягнуті їх батьки за неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей (варіанти: попередження або накладення штрафу в розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) - п. 58;
  - за вчинення дрібного хуліганства до адміністративної відповідальності буде притягнутий 16-річний підліток. За адміністративне правопорушення, вчинене іншими неповнолітніми, до відповідальності будуть притягнуті їхні батьки: щодо батьків 13-річного хлопця можливе їх попередження або накладення штрафу в розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а щодо батьків 15-річного можливе накладення штрафу в розмірі від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян - п. 87.
7. У Кримінальному кодексі України виділяються такі види злочинів:
- тяжкі злочини, злочини середньої тяжкості, злочини невеликої тяжкості – п. 28;
  - особливо тяжкі злочини, тяжкі злочини, злочини середньої тяжкості, злочини невеликої тяжкості - п. 57;
  - особливо тяжкі злочини, тяжкі злочини, злочини невеликої тяжкості - п. 79.
8. Неповнолітні віком від 14 до 18 років відповідають за заподіяну ними шкоду на загальних підставах, тобто відшкодовують її самостійно. Лише у випадках, коли у неповнолітніх немає майна або заробітку, достатнього для відшкодування заподіяної шкоди, шкода у відповідній частині повинна бути відшкодована батьками (усиновителями) або піклувальниками, якщо вони не доведуть, що шкода сталася не з їхньої вини. Чи може бути притягнуто до цивільно-правової відповідальності не тільки матір, а й батька неповнолітнього правопорушника, якщо шлюб між батьками вже давно розірвано й батько проживає в іншому місті?

- Батька у цьому випадку не можна притягнути до цивільно-правової відповідальності, оскільки разом із неповнолітнім сином він не проживає й не може нести відповідальності за наслідки його винної поведінки. Відповідатиме тільки мати, бо її провина - у невиконанні своїх обов'язків стосовно виховання сина -п. 32;
- ні мати, ні батько однозначно не нестимуть ніякої відповідальності. Батько проживає в іншому місті, а права одиноких матерів захищені законодавством і порушувати їх не дозволяється - п. 61;
- до відповідальності притягуються як мати, так і батько, оскільки вони мають однакові права та обов'язки щодо своїх дітей й у випадках, коли шлюб між ними розірвано - п. 95.

9. Це невдалий вибір! У таких випадках роботодавець може розірвати трудовий договір із власної ініціативи. Поверніться до п. 82.

10. Кодексом законів про працю України від 10 грудня 1971 р. передбачено, що за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано лише один із таких заходів дисциплінарного стягнення:

- догана або звільнення -п. 33;
- позбавлення премії або позбавлення винагороди за підсумками роботи за рік - п. 50;
- матеріальна відповідальність у розмірі не більше середнього місячного заробітку або звільнення - п. 74.

11. Нагадаємо: залежно від характеру розподілу відповідальності між декількома боржниками розрізняють часткову, солідарну та субсидіарну; залежно від підстав виникнення відповідальності — договірну та позадоговірну. Якщо ви уважно прочитали цей коментар, то, мабуть, одразу зрозуміли не тільки те, що припустилися помилки, ай те, у чому власне полягає ваша помилка. Поверніться до п. 42.

12. Ваш вибір свідчить про те, що ви зовсім не усвідомили такого поняття, як цивільна дієздатність. Зверніться до теми «Цивільно-правові відносини та їх учасники», а потім поверніться до п. 56 і запам'ятайте на все життя: обмежена дієздатність може бути встановлена судом для особи, яка внаслідок зловживання спиртними напоями, наркотичними чи токсичними засобами тощо ставить себе і свою сім'ю в скрутне матеріальне становище, а також для особи, яка страждає на психічний розлад здоров'я, що суттєво впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій або керувати ними. Сподіваємося, все це не стосується вашого друга?

13. Ні, ви вважаєте помилкою те, що зовсім не суперечить зазначеному твердженню, адже умова про початок роботи є необхідною (основною) умовою трудового

договору. Поверніться до п. 44.

14. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання, й усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Вам обов'язково потрібно спочатку ретельно опрацювати тему «Конституційні економічні права», а потім ще й тему «Цивільно-правова відповідальність». Без цих знань рухатись далі неможливо. Поверніться до п. 34.

15. Не може перевищувати сімдесяти двох годин тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його зупинити. Про це говориться у ст. 29 Конституції України. Питання ж стосується доставляння правопорушника в міліцію. Поверніться до п. 83.

16. Ви вирішили стати підприємцем і бажаєте здійснювати свою діяльність без створення юридичної особи. Які документи для державної реєстрації вам необхідно надати державному реєстратору?

- Статут; документ, що засвідчує сплату коштів за державну реєстрацію; оригінал довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків - п. 48;
- документ, що засвідчує сплату коштів за державну реєстрацію; оригінал довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків - п. 76;
- заповнену реєстраційну картку; документ, що засвідчує сплату коштів за державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності; копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків – п. 97.

17. У чому полягає принципова різниця між правами власника квартири та правами її наймача (користувача)?

- Власник має право здійснити обмін квартири, а наймач (користувач) такого права не має - п. 40;
- власник має право заповідати (передати у спадщину) квартиру, а наймач (користувач) такого права не має - п. 67;
- власник квартири сплачує податок на нерухомість, а наймач (користувач) такий податок не сплачує - п. 90.

18.Подумайте: в чому полягає злочинне діяння? У тому, що вчинено розбійний напад. Цей чоловік хіба брав у ньому участь? Адже сказано, що про цей напад і походження грошей він дізнався від нападників. А виконавець - це особа, яка безпосередньо виконувала злочинне діяння. Поверніться до п. 49.

19.Відомо, що спадкування відбувається на двох головних підставах: за заповітом та за законом. Права неповнолітніх дітей спадкодавця захищені законодавством і, незалежно від змісту заповіту, вони успадковують:

- не менше як дві третини частки, яка належала б кожному з них при спадкоємстві за законом -п. 37;
- половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом -п. 65;
- не менше як одну третину частки, яка належала б кожному з них при спадкоємстві за законом - п. 81.

20.Чи можна вважати абсолютно правильним й однозначним твердження: шлюбний вік в Україні для чоловіків складає 18 років, для жінок — 18 років?

- Саме так сказано у вітчизняному законодавстві - п. 46;
- ні, з цим однозначно погодитись не можна, оскільки відомі випадки реєстрації шлюбу, коли один із подружжя або обидва ще не досягли зазначеного віку-п. 63;
- ні, з цим не можна погодитись, оскільки поняття «сім'я» не передбачає обов'язкової реєстрації шлюбу і тому не має значення, в якому віці чоловік і жінка прийняли рішення жити однією сім'єю - п. 92.

21.Матеріальна відповідальність існує у трьох видах: обмежена, повна й підвищена. А в яких випадках встановлюється підвищений, порівняно із заподіяною шкодою, розмір матеріальної відповідальності?

- У випадках, коли між працівником і підприємством укладено письмовий договір про взяття на себе працівником повної матеріальної відповідальності за незабезпечення цілості майна та інших цінностей, переданих йому для зберігання або для інших цілей - п. 45;
- у випадках, коли шкоди заподіяно діями працівника, які мають ознаки діянь, переслідуваних у кримінальному порядку -п. 66;
- у випадках, коли шкода заподіяна підприємству розкраданням, умисним псуванням, нестачею або втратою окремих видів майна (наприклад, дорогоцінних металів)-п. 80.

22.Ви правильно зорієнтувались у даній ситуації. Переходьте до п. 16.

23. Ви, звичайно, зрозуміли, що такий правочин є недійсним, і пам'ятаєте, що, залежно від ступеня недійсності, розрізняють правочини абсолютно недійсні, які мають назву «нікчемні», та відносно недійсні - «оспорюванні». Але ж оспорюванні правочини можуть бути визнані недійсними тільки рішенням суду. Правочин вашого сусіда зовсім іншого роду. Поверніться до п. 54.

24. Для осіб віком від 15 до 16 років (учнів віком від 14 до 15 років, які працюють у період літніх канікул) встановлюється скорочений робочий час, тривалість якого становить:

- 36 годин на тиждень - п. 2;
- 24 години на тиждень - п. 47;
- 12 годин на тиждень - п. 85.

29. Ви помиляєтесь, поверніться до л. 3.

26. Це вдалий вибір! Вважаються пов'язаними з виконанням трудових обов'язків травми та професійні захворювання, які сталися не лише під час безпосереднього їх виконання, а й у деяких інших випадках, наприклад, під час проїзду на роботу. Переходьте до -п. 55.

27. Яка різниця між амністією і помилюванням?

- На мою думку, між цими термінами немає ніякої різниці, бо вони є просто синонімами і стосуються звільнення від відбування покарання за скоєння кримінального злочину – п. 53;
- амністія має індивідуальний характер - стосується однієї конкретної особи та оголошується законом, а помилювання стосується певних категорій осіб і здійснюється Президентом України - п. 39;
- помилювання має індивідуальний характер - стосується однієї конкретної особи й здійснюється Президентом України, а амністія стосується певних категорій осіб та оголошується законом - п. 100.

28. Це помилка. Поверніться до п. 7 і зробіть новий вибір.

29. За загальним правилом у разі недійсної угоди (у Цивільному кодексі України, чинному з 1 січня 2004 р., використовується поняття правочину) кожна зі сторін зобов'язана повернути іншій все одержане за угодою, а при неможливості повернути одержане в натурі - відшкодувати його вартість у грошах, якщо інші наслідки недійсності угоди не передбачені законом. Таке, повернення до попереднього стану називається;

- конфіскація - п. 38;

- реституція -п. 64; '
- примусове відчуження - п. 91.

30.Ваш вибір свідчить про незнання не тільки основних положень адміністративного, а й кримінального права України. Адже навіть кримінальна відповідальність неповнолітніх за найтяжчі злочини можлива з 14 років, а ви вважаєте, що до адміністративної відповідальності притягуються особи не молодше 18 років. Рекомендуємо вам дуже уважно опрацювати ці теми. Тільки після цього ви можете повернутись до п. 6.

31.Пособник - це особа, яка сприяла скоєнню злочину порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод, або ж заздалегідь обіцяла сховати злочинця, знаряддя чи засоби скоєннязлочину, предмети, здобуті злочинним шляхом, або іншим способом сприяти приховуванню злочину:

Ви вважаєте, що серед переліченого є таке, що стосується дій цього чоловіка, який погодився тримати в себе вкрадені гроші? Правильно! Хто порадив здійснити напад? Він! І цього вже достатньо, щоб вважати його пособником, тобто притягти до кримінальної відповідальності за співучасть у скоєнні злочину. Переходьте до п. 27.

32.Звичайно, батько, який проживає в іншому місті, на відміну від матері, не може приділяти належної уваги вихованню свого сина. Але ж він — батько свого сина, а не просто колишній чоловік матері дитини-правопорушника! І проблема у цій ситуації не стільки морального плану, скільки правового. Поверніться до п. 8.

33.Саме так! Додамо, що для окремих категорій працівників законодавством, статутами й положеннями про дисципліну можуть бути передбачені й інші дисциплінарні стягнення (це, наприклад , Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту). Переходьте до п. 21.

34.Кур'єр на службовому мотоциклі, не порушуючи встановленої швидкості, наближався до світлофора й не зміг зупинитися на перехресті через те, що раптово відмовили гальма. У результаті він пошкодив вантажний автомобіль, що належав державній установі. Чи підлягає мотоцикліст цивільно-правовій відповідальності?

- Звичайно, мотоцикліст підлягає цивільно-правовій відповідальності, оскільки пошкоджено об'єкт державної власності, яка в Україні є особливою, найбільш захищеною законом формою власності - п. 14;
- звичайно, мотоцикліст підлягає цивільно-правовій відповідальності, незважаючи на відсутність провини, оскільки мотоцикл як транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки - п. 60;
- ні, в цьому випадку до відповідальності буде притягнуто підприємство чи

організацію, де працює цей кур'єр і чиєю власністю є мотоцикл - п. 75.

35. У школярки- восьмикласниці, яка їхала до школи, не виявилось грошей, щоб сплатити за проїзд у міському автобусі. На ваш погляд, це:

- просто прикрий випадок, який стався з вини батьків (забули дати доньці гроші), вини дівчинки у цьому немає, а, відповідно, без вини не можна говорити про якесь правопорушення - п. 5;
- має місце адміністративне правопорушення, але притягнути до адміністративної відповідальності дівчинку не можна -п. 59;
- має місце адміністративне правопорушення, й дівчинка підлягає відповідальності - п. 89.

36. Це помилка! За Цивільним кодексом України, який набув чинності з 1 січня 2004 року, часткову дієздатність мають особи, які не досягли 14 років. Вашому другові 14 років вже виповнилось. Поверніться до п. 56.

37. Можливо, ви спираєтесь на застарілу інформацію підручника, в якому основні положення спадкового права викладені на основі Цивільного кодексу Української РСР від 18 червня 1963 р, що вже не є чинним. Верховною Радою України 16 січня 2003 р. прийнято новий Цивільний кодекс, який набув чинності з 1 січня 2004 р. Питання, яке розглядається в цьому завданні, новим законодавством врегульовані інакше. Зверніться до підручника, а потім поверніться до п. 19.

38. Ви не засвоїли основні положення теми «Конституційні економічні права», зокрема питання щодо права власності та його конституційного захисту в Україні. Конфіскація майна — це його безоплатне вилучення як санкція за скоєння злочину або іншого правопорушення. До того ж, конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Це гарантує ст. 41 Конституції України. Поверніться до п. 29 і зробіть інший вибір.

39. Ви використали свій шанс за принципом: вгадаю чи не вгадаю? Адже це - помилка, яка свідчить про незнання вами цих важливих понять. Поверніться до п. 27.

40. Ви помиляєтесь! Дійсно, власник має право здійснити обмін квартири, але таке право має й квартирнаймач. Для цього, правда, потрібна згода органу, який є власником квартири. Поверніться до п. 17.

41. Така ситуація можлива у випадках, коли, наприклад, правопорушник виявляє злісну непокору законному розпорядженню працівника міліції. А якщо він не чинить ніякого опору і спокійно прямує до міліції? Поверніться до п. 83 й не

примушуйте правопорушника чекати невідомо скільки до розгляду справи суддею.

42. Ви, звичайно, пам'ятаєте, що є різні види цивільно- правової відповідальності. А чи можливо притягти до відповідальності правопорушника, котрий не має договірних відносин з особою, якій завдано шкоди?

- Встановлюють, змінюють або припиняють цивільні права й обов'язки громадян та організацій правочини, тобто договірні відносини. Якщо порушник не має таких відносин з особою, якій завдано шкоди, то як його можна притягти до відповідальності? Не можна! - п. 11.
- Така можливість чинним законодавством передбачена, оскільки особа, якій завдано шкоди, могла мати з порушником своїх прав просто усну домовленість. У разі доведення цього факту правопорушник підлягає відповідальності - п. 69.
- Така можливість чинним законодавством передбачена, оскільки відсутність договірних відносин з особою, якій завдано шкоди, не є підставою для звільнення порушника від відповідальності - п. 86.

43. Вітаємо з успішним початком! Репродукція — це відтворений за допомогою друку малюнок, картина тощо. Таких репродукцій існує безліч, і всі вони характеризуються родовими ознаками та вимірюються числом, тобто вони є родовими речами. Переходьте до п. 56.

44. Знайдіть варіант, який є помилковим стосовно такого твердження: до необхідних (основних) умов трудового договору належать умови про:

- трудову функцію, тобто роботу, яку відповідно до трудового договору має виконувати працівник - п. 71;
- . випробування при прийнятті на роботу -п. 96;
- початок роботи — час, з якого працівник має стати до роботи -п. 13.

45. Ви неуважні! Адже в цьому варіанті йдеться про один із випадків, коли застосовується матеріальна відповідальність у повному розмірі. Поверніться до п. 21.

46. Справді, шлюбний вік в Україні встановлено саме такий, який зазначено у цьому завданні. Але законодавством, зокрема Сімейним кодексом, у деяких випадках передбачені винятки з цього правила. Поверніться до п. 20.

47. Цілком так! Переходьте до п. 10.

48. Статут, якщо це необхідно для створюваної організаційної форми

підприємництва, вимагається подавати в разі реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи, а підприємцю статут не потрібен. Поверніться до п. 16.

49.Злочинне угруповання здійснило розбійний напад на інкасатора й заволоділо великою сумою грошей. Залишивши кожен собі частину грошей на кишенькові витрати, решту готівки правопорушники тимчасово залишили для зберігання у свого знайомого. Саме ця людина раніше порадила їм збагатитися саме в такий спосіб, але сама у розбійному нападі участі не брала, про походження грошей дізналася від грабіжників, але все ж таки погодилася прийняти їх на тимчасове зберігання. Охарактеризуйте дії цієї людини з позиції кримінального законодавства:

- дії цієї людини необхідно кваліфікувати як співучасть у скоєнні злочину, бо він є виконавцем - п. 18;
- дії цієї людини необхідно кваліфікувати як співучасть у скоєнні злочину, бо він є пособником - п. 31;
- дії цієї людини необхідно кваліфікувати як співучасть у скоєнні злочину» бо він є підбурювачем -п. 62.

50.Ви не розрізняєте зовсім різні речі: дисциплінарні стягнення та заходи дисциплінарного впливу, адже позбавлення премії належить саме до другого. Поверніться до п. 10.

51.Ви розмірковуєте таким чином, що вулиця і тротуар - це не завод, тобто не виробництво, а отже, травма, отримана Микитенком, невиробнича? Що ж, ви, звичайно, маєте право на власну точку зору, в тому числі й на помилку. Саме цим правом зараз ви скористались. Поверніться до п. 4.

52.Це правильно. Якщо спиратися на Сімейний кодекс України, який набув чинності 1 січня 2004 року, зокрема на ст. 146, то необхідно зазначити таке: дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає зі звичаїв національної меншини, до якої належать батьки (або хтось один із батьків). Переходьте до п. 20.

53.Ви або витратили багато зусиль на попередні питання цієї гри, або, як кажуть, маємо те, що маємо: ценеприпустима помилка! І амністія, і помилування дійсно передбачають звільнення від відбування покарання осіб, які скоїли кримінальні злочини. Але говорити, що між ними немає ніякої різниці - це занадто. Поверніться до п. 27.

54.Ваш сусід вирішив придбати автомобіль. Так сталося, що його кращий друг саме в цей час зібрався продавати свій «Ніссан». Вони дружньо вдарили по руках: сусід віддав другові гроші й одержав бажане авто. Мовляв, ми давно знайомі,

довіряємо один одному, а зайві клопоти щодо укладення угоди належним юридичним чином нам не потрібні. Усі задоволені, бо не підозрюють, що з точки зору цивільного права цей правочин є:

- оспорюваним - п. 23;
- нікчемним - п. 78;
- конклюдентним - п. 93. .

55.У чому полягає принципова різниця між відкритим акціонерним товариством (ВАТ) та закритим акціонерним товариством (ЗАТ)?

- ВАТ — це акціонерне товариство, яке створене нещодавно і лише розпочало свою фінансово-господарську діяльність, а ЗАТ — акціонерне товариство, яке припинило свою діяльність і перебуває в стадії ліквідації - п. 98;
- акції ВАТ можуть поширюватись шляхом відкритої передплати та купівлі-продажу на біржах, а акції ЗАТ розподіляються між його засновниками і не можуть поширюватись шляхом передплати, купуватися та продаватися на біржі п. 22;
- уся інформація про акції ВАТ оприлюднюється, тобто вона є відкритою, а інформація про акції ЗАТ є комерційною таємницею цього акціонерного товариства - п. 72.

56.Вашому другові 14 років. Він чув, що існує таке поняття, як здатність своїми діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов'язки, тобто - цивільна дієздатність; яка виникає з моменту досягнення людиною певного віку. Підкажіть вашому другові, якою саме дієздатністю в цей момент він володіє:

- обмеженою дієздатністю -п. 12;
- частковою дієздатністю -п.36;
- неповною дієздатністю - п. 70.

57.Правильно! Тепер переходьте до п. 49.

58.Ви правильно визначили, що до адміністративної відповідальності буде притягнуто лише 16-річного підлітка, а ось з іншим - деякі негаразди: справи в тому, що відповідальність батьків не завжди саме така, про яку говориться в цьому випадку. Поверніться до п. 6.

59.Ви продовжуєте гру завдяки правильному вибору. Чиніть правильно й правомірно також і в житті, щоб не опинитися на місці цієї школярки. До того ж, ранкова прогулянка вулицями рідного міста - це дуже корисна для вашого здоров'я справа, яка не тільки зекономить якісь кошти для бюджету ваших

батьків, а й дозволить уникнути неприємних емоцій перед початком занять. Переходьте до п. 83.

60. Поза сумнівом, ви щось знаєте про цивільно-правову відповідальність без вини, але цього «щось» виявилось замало для правильного розв'язання цієї проблеми. Поверніться до п. 34.
61. Звичайно, права кожної людини захищені Конституцією й законодавством держави. Дуже добре, що ви звернули на це увагу. Ось тільки дуже прикро, що ви забули про таке поняття, єдність прав та обов'язків! Чи ви вважаєте, що мати-одиначка не зобов'язана виховувати свою дитину належним чином, так само, як і батько, де б він не проживав? Поверніться до п. 8 і надалі не припускайтеся таких прикрих помилок.
62. Звідки ви. взяли, що цей чоловік схилив нападників до скоєння злочину та ще й шляхом обману чи погроз? Про це ж нічого не сказано, а зазначається лише те, що саме він порадив правопорушникам збагатитися саме в такий спосіб. Таким чином, у діях цього чоловіка немає такого, що б дозволяло вважати його підбурювачем. Поверніться до п. 49.
63. З усіх варіантів саме цей є найближчим до істини. І справа не в тому, що відомі випадки, коли відбувається реєстрація шлюбу між особами, які не досягли шлюбного віку. Справа в тому, що це передбачено ст. 28 Сімейного кодексу України, яка, зокрема, зазначає: за заявою особи, яка досягла 16 років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде "встановлено, що це відповідає її інтересам. Переходьте до п. 44.
64. Цілком правильне рішення! Саме цим терміном - реституція - позначається відновлення попереднього правового стану. До сказаного додамо, що реституція може бути двостороння, коли обидві сторони повертаються до початкового стану. Зокрема, такі наслідки мають місце, якщо угода визнана недійсною внаслідок недотримання визначеної законом форми, в результаті істотної помилки тощо. В інших випадках може наставати одностороння реституція, коли стороні, яка при укладенні угоди діяла правомірно, повертається виконане нею за угодою, а виконане стороною, яка діяла неправомірно, передається в дохід держави. Зокрема, такі наслідки мають місце при визнанні угоди недійсною внаслідок укладення її під впливом обману, насильства, погрози або збігу тяжких обставин. У випадках, коли обидві сторони діяли неправомірно й угода визнана недійсною, все належне за угодою з обох сторін стягується в дохід держави. Переходьте до п-54.
65. Цілком правильно! Додамо, що аналогічним чином закон захищає права не тільки неповнолітніх дітей, а й непрацездатних дітей спадкодавця (в тому числі усиновлених), а також права непрацездатної дружини, батьків (усиновителів) та утриманців померлого. Переходьте до п. 42.
66. Це помилка! У таких випадках працівники несуть матеріальну відповідальність у

повному розмірі шкоди, заподіяної з їхньої вини підприємству. Поверніться до п. 21.

67. Це вдалий крок! Власник квартири має право її продати, подарувати чи заповідати, а наймач (користувач) квартири позбавлений таких прав. Переходьте до п. 3.

68. Ви цілком правильно виявили помилку. Адже ситуація, коли працівник подав заяву про звільнення за власним бажанням, не може, згідно з трудовим законодавством, привести до звільнення цього працівника за ініціативою роботодавця. Переходьте до п. 24.

69. Ви пам'ятаєте, що доведення внутрішньої волі до інших учасників угоди має здійснюватись у визначеній законом формі. Але ви забули, що угоди можуть укладатися як в усній, так і в письмовій формі. Адже «просто усна домовленість» (як сказано в цьому завданні) — це й є укладення договірних відносин в усній формі. Поверніться до п. 42 й уважно прочитайте завдання: йдеться про можливість притягнення до відповідальності правопорушника, котрий не має договірних відносин з особою, якій завдано шкоди.

70. Правильно. Саме неповною дієздатністю, згідно з Цивільним кодексом України, який набув чинності з 1 січня 2004 р. володіють особи віком від 14 до 18 років. Переходьте до п. 29.

71. Ні, ви вважаєте помилкою умову, яка насправді належить до необхідних (основних) умов трудового договору. Поверніться до п. 44.

72. Це неприпустима помилка! Інформація про випуск акцій, їх кількість, вартість тощо не належить до комерційної таємниці й тому не може бути «закритою», тобто секретною. Перегляньте газети й ви обов'язково знайдете подібні оголошення. Поверніться до п. 55.

73. Вдалий хід! Цей термін дійсно не може перевищувати однієї години, адже скласти протокол за такий час можна декілька разів. Переходьте до п. 71 докладіть максимум зусиль, щоб останні три кроки цієї гри були теж удалими.

74. Ви не розрізняєте, що таке дисциплінарна й матеріальна відповідальність. Це ж зовсім різні речі! Поверніться до п. 10.

75. Саме так! Ви правильно зорієнтувалися, що мотоцикл як джерело підвищеної небезпеки в цій історії належить не кур'єру, а є службовим, тобто власником мотоцикла є підприємство, установа або фізична особа-підприємець. Згідно з Цивільним кодексом України, в таких випадках до цивільно-правової відповідальності притягується власник джерела підвищеної небезпеки (або той, хто на інших законних підставах, а саме - за правом господарського відання, договору оренди, довіреності тощо володіє цим об'єктом). Однак необхідно

додати, що кур'єру потім все ж таки доведеться нести відповідальність, але вже перед тим, хто відшкодував заподіяну державній установі шкоду, оскільки законодавством передбачена можливість так званого регресного позову - вимоги до працівника повернути ці гроші. Переходьте до п. 17.

76. Запам'ятайте, особливо, якщо ви вже маєте довідку з податкової інспекції про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків: ніхто не може від вас вимагати подати оригінал довідки, подається її копія. Поверніться до п. 16.

77. Індивідуально визначеною визнається річ, наділена тільки їй властивими ознаками, що вирізняють її з безлічі однорідних речей і тим самим індивідуалізують цю річ. Якби у вашого знайомого вдома був оригінал цієї картини, то це справді була б індивідуально визначена річ. Але ж оригінал знаходиться у Феодосійській картинній галереї, яка носить ім'я цього великого художника. Поверніться до п. 1.

78. Нікчемний правочин є абсолютно недійсним, тобто він недійсний уже в момент його укладення, бо це передбачено законом. Ви правильно визначили, що правочин, укладений вашим сусідом є нікчемним. Саме такими визнаються правочини, укладені з порушенням обов'язкової нотаріальної або простої письмової форми, адже законом установлюється обов'язкове нотаріальне посвідчення для ряду правочинів: заповіт, договір купівлі-продажу нерухомого майна (до цієї категорії належать і автомобілі). Додамо, що, згідно з Цивільним кодексом України, нікчемними є також правочини, укладені неповнолітніми віком до 14 років. Переходьте до п. 19.

79. Невдалий вибір! Поверніться до п. 7 і поміркуюте краще.

80. Правильно! Додамо, що законодавством установлюється підвищений, порівняно із заподіяною шкодою, розмір матеріальної відповідальності, ще й у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір. Переходьте до п. 4.

81. Напевно, ви намагалися просто спробувати відгадати, бо ваш вибір позбавлений логіки. Поверніться до п. 19 і не плутайте ці завдання з лотереєю.

82. Знайдіть помилкову відповідь на це питання роботодавець, за загальним правилом, за власною ініціативою може розірвати трудовий договір лише у випадках:

зміни в організації виробництва та праці, в тому числі ліквідації, реорганізації або перепрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників - п. 9;

у випадку, коли працівник подав заяву про звільнення за власним бажанням –

п. 68;

відсутності на роботі протягом більше чотирьох місяців поспіль внаслідок тимчасової непрацездатності, якщо законодавством не встановлений більш тривалий термін збереження місця роботи (посади) при певному захворюванні - п. 99.

83. Доставлення правопорушника в міліцію чи штаб громадського формування з охорони правопорядку здійснюється у випадках, коли обов'язковим є складення протоколу про правопорушення, а зробити це на місці неможливо. Термін перебування доставленої особи в приміщенні органу правопорядку: не може перевищувати сімдесяти двох годин - п. 15;

правопорушник може бути затриманий до розгляду справи суддею або начальником органу внутрішніх справ - п. 41;

не може перевищувати однієї години - п. 73.

84. Це помилка, адже законодавство, зокрема ст. 146 Сімейного Кодексу України, дозволяє всім батькам давати дитині не більше двох імен. При цьому, звичайно, немає ніякої різниці, як саме батьки бажають назвати дитину: чи то іноземним іменем, чи слов'янським. Поверніться до п. 3.

85. Це близько, але все ж таки неправильний крок. Адже така тривалість робочого часу встановлюється для учнів віком від 14 до 15 років, які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час. Поверніться до п. 24.

86. Цілком правильне рішення! Адже існує позадоговірна відповідальність, яка настає у випадку, якщо санкція застосовується до правопорушника, котрий не має договірних відносин з особою, якій завдано шкоди. Так, при виявленні недоліків чи фальсифікації товару споживач на підставі Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. має право звернутися з вимогою до продавця або виробника. Якщо продавець несе перед споживачем договірну відповідальність на підставі договору купівлі-продажу речі, то виробник несе позадоговірну відповідальність на підставі зазначеного закону, який захищає права споживача. Переходьте до п. 8.

87. Браво! Ви продемонстрували блискучі знання ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення! Переходьте до п. 35.

88. Трапився нещасний випадок, а не порушення трудової дисципліни. Поверніться до п. 4.

89. Справді, з боку дівчинки має місце адміністративне правопорушення, але ж ви, напевне, погодитеся з тим, що учениць восьмого класу 16-річного віку у нас не буває. Про яку ж тоді адміністративну відповідальність можна говорити? Поверніться до п. 35.

90. Це помилка, яка разом з тим свідчить про ваше бажання випередити час. Запровадження податку на нерухоме майно вже тривалий час є предметом дискусій на різних рівнях і, цілком можливо, що в недалекому майбутньому такий податок буде введено. Але зараз такого податку не існує. Поверніться до п. 17.
91. Це помилка! Примусове відчуження можна застосувати щодо об'єктів приватної власності лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього й повного відшкодування їх вартості. До того ж, допускається це лише в умовах воєнного або надзвичайного стану. Це гарантує ст. 41 Конституції України. Поверніться до п. 29.
92. Звичайно, чоловік і жінка можуть жити однією сім'єю, і при цьому ніхто не може зобов'язати їх зареєструвати шлюб. Але не можна погодитися з тим, що нікого не повинно хвилювати, якого вони віку. Ви припустилися помилки, й тому поверніться до п. 20.
93. Ви, напевно, вирішили обрати найнезрозуміліший для вас термін, сподіваючись влучити в ціль. На жаль, цей постріл — у «молоко». Конклюдентні правочини (договори) — це такі, в яких самих дій щодо укладення договору (досягнення згоди між сторонами) немає, але з поведінки його учасників випливає, що договір укладений. Наприклад, купівля - продаж через автомат, який фактично відпускає товар. Поверніться до п. 54.
94. Ви обрали цей варіант відповіді тому, що слова «продукція» і «репродукція» здаються вам схожими? Продукція у цивільному праві - це все те, що отримано внаслідок виробничого використання речі, чи то готовий продукт, чи напівфабрикат. Невже ваш знайомий щось виробляє, використовуючи репродукцію? Сподіваємося, що ви усвідомили свою помилку й уже повертаєтесь до п. 1.
95. Ви обрали правильну відповідь, яка справедливо підкреслює рівність прав та обов'язків батьків щодо своїх дітей навіть у випадках, коли шлюб між батьками розірвано. Пам'ятайте про це, коли прийматимете рішення про одруження. До того ж, бажаємо вам ніколи не знайомитися з процедурою розірвання шлюбу на власному досвіді, достатньо прочитаного в підручнику. Переходьте до п. 34.
96. Саме так! Адже, окрім необхідних (основних) умов трудового договору, є ще й додаткові (факультативні). Серед них — випробування при прийнятті на роботу. Переходьте до п. 82.
97. Ви, напевне, вже готуетесь до підприємництва, бо перелік необхідних документів для державної реєстрації визначили цілком правильно. Переходьте до п. 6.
98. Вибачте, але таке враження, що ви взагалі не бачите й не чуєте, що відбувається

навколо: невже ви ніколи не чули про акціонерні товариства, які створені у нашому місті? Поверніться до п. 55.

99.Обраний вами варіант відповіді належить до випадків, коли роботодавець може розірвати трудовий договір за власною ініціативою. Зауважимо, що при цьому не можна забувати про те, що тривалість тимчасової непрацездатності для цього повинна бути не просто більше чотирьох місяців, а більше чотирьох місяців поспіль. Поверніться до п. 82

100.Ви здійснили розумний вибір.